VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen

ONGEHOORDE STEMMEN, DIVERSE ERVARINGEN

Een vergelijkende studie van de actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten, de motivaties en de drempels van dove, slechthorende en horende personen in Vlaanderen.

LIES GIJSEN

Aantal woorden: 12.257

Promotor: Sofie Van Regenmortel
Psychologie & Educatiewetenschappen

Psychologie & Educatiewetenschappen **Academiejaar 2024/2025**

SAMENVATTING MASTERPROEF
(na het titelblad inbinden in de masterproef)

Naam en voornaam: Gijsen Lies **Rolnr.: 0579106**

KLIN	☐
AO	☐
ONKU	☐
AGOG	☒

Titel van de Masterproef: Ongehoorde Stemmen, Diverse Ervaringen

Promotor: Sofie Van Regenmortel

Samenvatting: (300 woorden)

Uit een rapport van Statistiek Vlaanderen van 2023 blijkt dat 92% van de bevolking zonder handicap, in het jaar voorafgaand aan de studie, deelnam aan cultuur. Bij de bevolking van 18 en ouder met een handicap was dat slechts 78%. Dove mensen hebben recht op toegang tot het "horende" culturele leven. Dat is echter weinig inclusief of toegankelijk voor doven en slechthorenden.
Deze masterthesis focust op de vergelijking van de actieve en receptieve ervaringen binnen de podiumkunsten van horende, slechthorende en dove personen; de motivaties achter hun deelname, de drempels die hen weerhouden, en hoe de gelijke deelname aan de podiumkunsten over de doelgroepen heen bevorderd kan worden. De data werd verzameld aan de hand van een online vragenlijst, afgenomen via het platform Qualtrics, bij zowel horende personen (n=55) als dove (n=17) en slechthorende personen (n=68). De gegevens werden geanalyseerd aan de hand van beschrijvende en bivariate analyses met behulp van SPSS 29.0.
Uit de resultaten blijkt dat doven en slechthorenden in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst zowel actief als receptief minder deelnamen aan cultuur. De respondenten geven vooral redenen rond ontspanning en interesse aan als motivaties. De horende respondenten ervaren vooral drempels rond tijdsgebrek, terwijl de doven en slechthorenden vooral drempels rond inclusie aanduiden. Deze drempels kunnen onder andere verlaagd worden door het inzetten van tolken, het in gebruik nemen van ringleiding, trilplaten of andere materiële tools en het verhogen van het bewustzijn van kunstaanbieders en het verhogen van representatie en inclusie in alle aspecten van een voorstelling. De overheid zou projecten ter bevordering van de gelijke deelname van de verschillende doelgroepen kunnen ondersteunen door middel van subsidies.

Toestemmingsformulier openbaarmaking masterproef

Student : Lies Gijsen
Rolnummer : 0579106
Opleiding : Master in de Agogische Wetenschappen
Academiejaar : 2024 - 2025

Masterproef
Titel : Ongehoorde Stemmen, Diverse Ervaringen
Promotor : Sofie Van Regenmortel

De masterproef waarvoor de student een credit behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- ☒ OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- ☐ EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name …
- ☐ EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name …
- ☐ FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.
Datum: 24/05/25
Handtekening promotor:

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearchiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Opgesteld te ….Peer…….. op …..24 mei 2025…

Handtekening student

Inhoudstafel

Samenvatting III
Toestemming openbaarmaking masterproef V
Inhoudstafel 1
Deel 1. Inleiding 3
1. Probleemstelling 3
2. Literatuurstudie 5
2.1. Participatie aan de podiumkunsten 5
2.2. Deelnemers aan podiumkunsten (actieve participatie) 5
2.3. Deelnemers aan podiumkunsten (receptieve participatie) 7
2.4. Arts & disability 8
2.5. Tools en werkvormen ter bevordering van gelijke deelname aan podiumkunsten 11
2.6. Doof en Slechthorend 12
3. Onderzoeksvragen & conceptueel model 13
Deel 2. Data en methode 14
1. Algemeen onderzoeksopzet 14
2. Respondenten 14
3. Materiaal 15
4. Analyseprocedure 16
5. Positionaliteit 17
6. Artificiële intelligentie 18
Deel 3. Resultaten 19
1. Respondentenprofiel 19
2. Participatie podiumkunsten 20
2.1. Frequentie 20
2.2. Verschil actieve en receptieve deelname 21
3. Motivaties 23
3.1. Motivaties receptieve deelname 23
3.2. Motivaties actieve deelname 24
4. Drempels 25
4.1. Drempels receptieve deelname 25
4.2. Drempels actieve deelname 26
5. Tools en werkvormen voor inclusiviteit 27
Deel 4. Discussie en conclusie 29

1. Bespreking 29
1.1. Deelname aan de Podiumkunsten 29
1.2. Motivaties 30
1.3. Drempels 31
1.4. Tools en werkvormen 31
2. Beperkingen eigen onderzoek 33
3. Aanbevelingen verder onderzoek 34
4. Praktische en beleidsaanbevelingen 34
5. Conclusie 35
Dankwoord 36
Bronnen 37
Bijlagen 44
1. Bijlage Flyer 44
2. Bijlage Geïnformeerde toestemming 45
3. Bijlage Vragenlijst 46
4. Bijlage Tabellen 51

Deel 1. Inleiding

1. Probleemstelling

In 2023 nam 92% van de bevolking zonder handicap deel aan cultuur, zo blijkt uit een rapport van Statistiek Vlaanderen (Moons et al., 2025). In de participatiesurvey van het Kenniscentrum Cultuur en Mediaparticipatie in samenwerking met Universiteit Gent uit 2022 zien we dat vrouwen, studenten en hooggeschoolden vaker zowel receptief als actief deelnemen aan de podiumkunsten dan mannen en laaggeschoolden, en dat deelnamefrequentie toeneemt met de leeftijd. (Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie, 2022).

Meerderjarigen met een handicap nemen minder deel aan cultuur dan de algemene bevolking. Zo nam in 2023 slechts 78% van de bevolking van 18 en ouder met een handicap deel aan cultuur (Moons et al., 2025). In tegenstelling tot personen zonder handicap, nemen mannen en vrouwen met een handicap gemiddeld even vaak deel aan de podiumkunsten, en neemt de deelname aan cultuur bij personen met een handicap af naarmate hun leeftijd toeneemt. De deelname van personen met een handicap neemt wel toe met hun scholingsniveau. Een extra parameter die de enquête in acht neemt is die van de ondervonden hinder door handicap. Hieruit blijkt dat personen die beperkte hinder vaker deelnemen aan podiumkunsten dan personen die ernstige hinder ondervinden (Moons et al., 2025). Uit cijfers van Eurostat uit 2022 blijkt dat dezelfde trend terug te vinden is op Europees niveau. Over het algemeen ligt de deelname aan de podiumkunsten van personen met een handicap lager dan die van personen zonder handicap. In landen zoals Denemarken, Finland, Luxemburg en Nederland neemt echter meer dan 50% van de personen met een handicap deel aan cultuur, terwijl dat in landen als Bulgarije en Roemenië minder dan 10% is (Eurostat, 2022).

Volgens het Vlaams Gebarentaal Centrum (VGTC) zijn er zo'n 6.000 Vlaamse gebarentalige doven, 60.000 mensen die doof of slechthorend geboren zijn maar niet noodzakelijk Vlaamse Gebarentaal kennen en gebruiken, en ongeveer 800.000 mensen die één of andere vorm van gehoorverlies hebben (Vlaams GebarentaalCentrum, 2025). Er zijn geen specifieke cijfers terug te vinden over participatie van doven en slechthorenden aan de podiumkunsten in Vlaanderen. Dat personen met een beperking minder deelnemen aan cultuurparticipatie en er minder toegang toe hebben, is in strijd met het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (Verenigde Naties, 2006).

Sporadisch durven bestaande initiatieven en collectieven hun aanbod toegankelijker maken voor doven en slechthorenden. Zo zal Ubuntu Festival in Boom op 5 juli 2025 het optreden van hoofdact Pieter Embrechts volledig laten vertolken van Nederlands en Engels naar Vlaamse Gebarentaal (Ziadi, 2025). De beweging achter disability arts zette ook organisaties zoals het Scheldeoffensief en Olympique Dramatique aan het denken. Het Scheldeoffensief uit Merelbeke is een gespecialiseerd theaterlabo voor mensen met en zonder handicap dat zich inzet voor inclusieve creatieprocessen (Het Scheldeoffensief, 2021). Olympique Dramatique, een collectief gehuisd in het Toneelhuis, toerde in het najaar van 2024 met de voorstelling [meeuw] van Anton Tsjechov, vertaald en gespeeld in Vlaamse Gebarentaal (Olympique Dramatique, 2024). Het stuk werd gebracht door een gemengde cast van dove en horende spelers, gecommuniceerde in Vlaamse Gebarentaal en boventiteld voor het publiek dat niet Vlaams Gebarentalig is.

Hoewel geweten is dat personen met een handicap minder deelnemen aan cultuur, is er ondanks de sporadische groei aan toegankelijke initiatieven in de podiumkunsten voor doven en slechthorenden weinig geweten over hun cultuurparticipatie. Aangezien taal, muziek, of geluid een belangrijke rol spelen in de podiumkunsten, vermoeden we een verschil in ervaring maar ook in frequentie van deelname. Daarom focust deze masterthesis op de deelname aan de podiumkunsten van doven en slechthorenden. Er wordt getracht door middel van vragenlijsten, meer kennis te verzamelen omtrent de gelijkenissen en verschillen in de frequentie van de actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten, bij horende, slechthorende en dove volwassenen in Vlaanderen. Daarnaast worden ook de motivaties en drempels bevraagd achter met de deelname aan de podiumkunsten. Cijfers rond de motivaties achter cultuurparticipatie in Vlaanderen zijn niet terug te vinden in recent onderzoek, enkel het onderzoek van Van Regenmortel bespreekt de bezoekersmotieven binnen amateurtheater (2013).

De agogische relevantie van dit onderzoek ligt in het verzamelen van data om de drempels die doven en slechthorenden ondervinden te achterhalen, en de gelijke deelname aan de podiumkunsten tussen de verschillende doelgroepen te bevorderen met behulp van aanbevelingen.

2. Literatuurstudie

2.1. Participatie aan de podiumkunsten

Participatie aan de podiumkunsten kan op verschillende manieren gebeuren, onder andere als toeschouwer, als regisseur, als speler of acteur. Deze verschillende rollen kunnen onderverdeeld worden in twee categorieën: actieve en receptieve participatie. Actieve participatie is het zelf deelnemen aan de podiumkunsten, het omvat directe creatie of uitvoering zoals zingen, acteren, dansen of instrumenten bespelen (Groot et al., 2021). Receptieve participatie is het bijwonen van uitvoeringen, luisteren naar muziek of het bekijken van podiumkunsten vanuit het publiek (Story et al., 2021).

2.2. Deelnemers aan podiumkunsten (actieve participatie)

2.2.1. Frequentie en verschillen in actieve participatie

Uit de Participatie Survey van 2022 van de Universiteit Gent blijkt dat 4,6% van de respondenten minstens maandelijks aan dans doet, voor toneel is dit 2,2%, voor zang is dit 7,3%, en 9,8% van de respondenten bespeelt minstens maandelijks een muziekinstrument. In de gegevens van de Participatie Survey van 2022 blijkt duidelijk dat leeftijd en opleidingsniveau een impact hebben op de deelname aan podiumkunsten. Deze bevindingen voor Vlaanderen komen dus overeen met de eerder aangehaalde internationale resultaten (Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie, 2022).

Actieve deelname aan podiumkunsten gebeurt door personen van allerlei achtergronden en leeftijden. Het is wel zo dat bepaalde groepen vaker deelnemen dan anderen. Witte mensen met een hoger inkomen nemen bijvoorbeeld vaker deel dan mensen van kleur en lagere inkomensgroepen (Archbell et al., 2019; Bone et al., 2021). Vrouwen, mensen met een hogere opleiding, en jongeren met toegang tot kunsteducatie zijn het meest actief in de podiumkunsten (Block et al., 2022). Kinderen doen ook vaak mee aan dans en muziek, waarbij meisjes vaker dansen (Archbell et al., 2019). Passie voor de kunsten is een belangrijke drijfveer voor langdurige en actieve deelname, vooral bij ouderen (Mullen et al., 2012).

2.2.2. Actieve participatie van doven en slechthorenden

De representatie van gebarentaal en dove mensen in kunst en media is vaak een bron van spanning. Dove mensen worden doorgaans aangemoedigd om deel te nemen aan theater via naar gebarentaal vertolkte voorstellingen die door de meeste dove toeschouwers niet als effectief gezien worden op vlak van toegankelijkheid. Het zien van gebarentaal als een communicatiemiddel tegenover een vorm van artistieke expressie vormt een voortdurende discussie. Het is daarom belangrijk dat dove mensen niet enkel ontvangers zijn van communicatie, maar ook actieve deelnemers zijn in de artistieke enscenering van hun taal (Schmitt, 2017). De heersende manier waarop handicap wordt vertegenwoordigd in de reguliere kunsten zonder beperking, krijgt veel kritiek van kunstenaars met een handicap. Dit komt voort uit de bredere politieke strijd van mensen met een handicap. Ze betwisten dan ook de onderliggende dominante maatschappelijke kijk op handicap binnen de podiumkunsten (Verbeke et al., 2023).

Michael Richardson onderzocht theatertechnieken die wel zouden kunnen zorgen voor gelijke deelname aan voorstellingen voor dove en horende mensen. Een manier om dove mensen meer actief te laten deelnemen aan de podiumkunsten is bijvoorbeeld door dove en horende acteurs tweetalige voorstellingen te laten creëren zonder vooraf bestaande bronteksten. Uit onderzoek van Richardson (2019) blijkt dat het binnen deze tweetalige voorstellingen beter werkt wanneer vertalingen binnen de groep gebeuren dan wanneer een professionele tolk wordt ingeschakeld. Wanneer een professionele tolk wordt ingeschakeld is de kans groter dat één taal in de dominante positie geplaatst wordt, er een hiërarchie gecreëerd wordt die een nadelig effect heeft op de effectiviteit van de communicatie. Richardson schrijft dat zonder een tolk individuen rechtstreeks relaties met elkaar kunnen opbouwen en effectieve vertaalpraktijken kunnen ontwikkelen. Hij vermeldt ook dat dit in tegenspraak is met de ideologie van zowel doven als horenden, die het gebruik van een tolk als de standaardoplossing ziet voor communicatieproblemen tussen doven en horenden (Richardson, 2019).

2.2.3. Drempels voor actieve deelname aan podiumkunsten

Een aantal drempels belemmeren actieve deelname aan de podiumkunsten. Motivatie of interesse, persoonlijke of sociale factoren, mentale en fysieke gezondheid, socio-economische status, toegankelijkheid en inclusie zijn daarin de belangrijkste factoren. Vooral bij jongeren is een lage motivatie of weinig interesse een veelvoorkomende drempel (Clarke et al., 2023). Over het algemeen hebben persoonlijke of sociale factoren en gezondheid ook een belangrijke invloed. Eenzaamheid en een slechtere mentale of fysieke gezondheid doen personen immers meer drempels ervaren op het vlak van motivatie (Fancourt et al., 2020; Fancourt & Mak, 2020). Daarnaast hebben ook inkomen, opleiding en sociale status een invloed op de deelname. Afhankelijk van deze factoren ervaren mensen drempels op vlak van kansen, toegang tot voorzieningen of financiële middelen (Bone et al., 2021; Fancourt & Mak, 2020).

Mensen met een beperking ervaren in het algemeen extra drempels waaronder fysieke toegankelijkheid, gebrek aan representatie en inclusie, mogelijkheid tot participatie en onvoldoende bewustzijn van hun behoeften binnen organisaties (Chheda et al., 2024; Collins et al., 2022).

Specifiek slechthorende en dove personen worden voornamelijk belemmerd door een combinatie van praktische, sociale en culturele drempels. Ze ervaren moeilijkheden bij het ontbreken van centrale, toegankelijke informatie over mogelijkheden. Onvoldoende of ineffectieve voorzieningen zoals gebarentolkoptredens vormen ook een drempel (Lawrence, 2016; Richardson, 2020). Het niet kunnen waarnemen van zachte geluiden zelfs met hulpmiddelen beperkt ook de beleving (Recker, 2017). Huidige technologieën, zoals haptische feedback of visuele hulpmiddelen, zijn vaak nog niet breed beschikbaar of onvoldoende effectief (Cavdir, 2024; Cheng & Mcgregor, 2024; Cuijpers, 2018). Daarnaast heerst er een gevoel van ongelijkheid en sociale uitsluiting door de attitudes en een gebrek aan bewustzijn van kunstaanbieders, alsook een gebrek aan representatie van de dovencultuur en -ervaring in het algemene aanbod (Fulford & Ginsborg, 2014; Lawrence, 2016; Richardson, 2020).

2.3. Deelnemers aan podiumkunsten (receptieve participatie)

2.3.1. Frequentie en verschillen in receptieve participatie

In een bevraging van Statistiek Vlaanderen uit 2024 gaf 63% van de respondenten aan dat ze in het jaar voorafgaand aan de bevraging een muziekoptreden, -concert of -festival bijwoonden. Uit deze bevraging blijkt dat achtergrondkenmerken gelinkt kunnen worden aan grote verschillen in cultuurparticipatie. Het meest uitgesproken verschil is in deze bevraging te vinden tussen verschillende leeftijden en op basis van opleidingsniveau (Statistiek Vlaanderen, 2025).

Grafiek 1: Cultuurparticipatie bij bevolking van 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, najaar 2024, in %

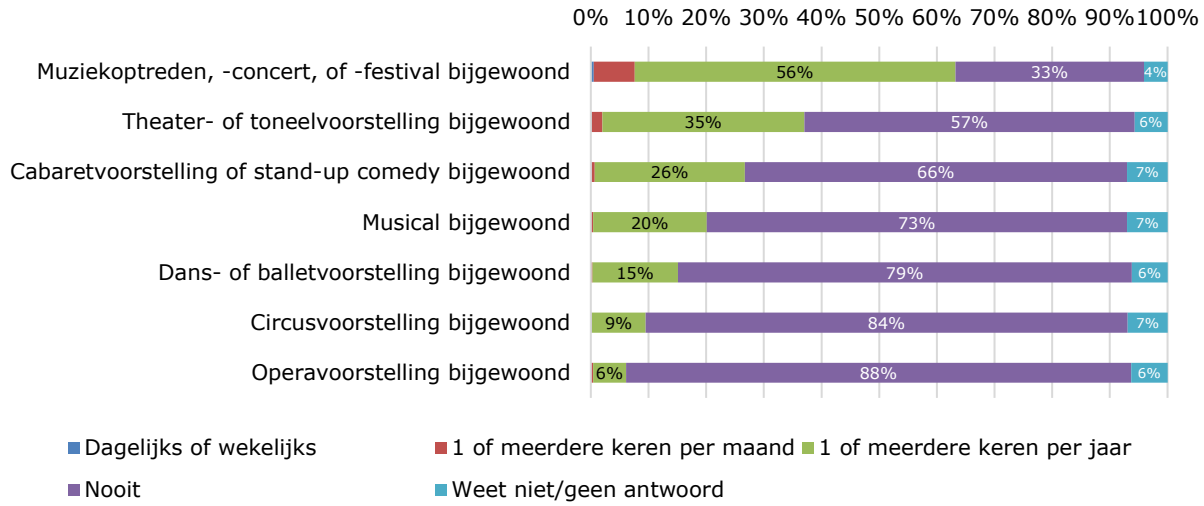

In het algemeen gebeurt receptieve deelname aan podiumkunsten door personen van allerlei achtergronden en leeftijden. De frequentie van de deelname hangt echter sterk samen met factoren als leeftijd, sociaaleconomische status, opleiding, omgeving en interesse (Fancourt & Steptoe, 2019; Rena et al., 2023). Jongeren en adolescenten nemen voornamelijk receptief deel via schoolbezoeken, familie-uitjes of als deel van hun studie (Foster & Marcus Jenkins, 2017; Martin et al., 2012). Receptieve deelname is voornamelijk onderzocht bij ouderen en blijkt geassocieerd te worden met positieve gezondheidseffecten en een lager sterfterisico (Bone et al., 2024; Fancourt & Steptoe, 2019).

Uit een rapport van Statistiek Vlaanderen, rond de maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap, blijkt dat 78% van de bevolking van 18 jaar en ouder met een handicap in 2023 deelnam aan cultuur, terwijl 92% van de volwassen bevolking zonder handicap deelnam aan cultuur. Binnen de groep personen met een handicap neemt de participatie sterk af met de leeftijd en sterk toe met het scholingsniveau. Daarnaast heeft ook de mate van hinder een sterke invloed: personen met ernstige hinder nemen minder vaak deel aan cultuur dan personen met beperkte hinder (Moons et al., 2025).

2.3.2. Receptieve participatie van doven en slechthorenden

Doven en slechthorenden beleven muziek en podiumkunsten vaak via visuele en kinetische prikkels zoals gebarentaal, visuele cues, trillingen en bewegingen (Richardson, 2020). De kwaliteit van de ervaring hangt af van individuele voorkeuren en de aard van de activiteit. Muzikale activiteiten ervaren ze anders omdat de muzikale waarneming anders is dan bij horenden (Bahl, 2020; Chen-

Hafteck & and Schraer-Joiner, 2011). Doven geven dan ook de voorkeur aan voorstellingen waarin de taaltoegankelijkheid niet wordt beperkt en waarin hun eigen ervaringen worden gerepresenteerd. Standaard gebarentaal-interpretaties ervaren ze vaak als onvoldoende.

2.3.3. Drempels voor receptief deelnemen aan podiumkunsten

Uit een participatiestudie van de Vlaamse Overheid uit 2014 blijkt dat opleiding en andere demografische kenmerken deels verklaren waarom mensen niet of niet vaker receptief deelnemen aan podiumkunsten (Beunen et al., 2015). Drempels die worden aangehaald in de studie zijn die op vlak van motivatie en interesse, tijdsgebrek, het financiële, geografische moeilijkheden, sociale redenen, informatieve drempels, mentale en fysieke gezondheid, toegankelijkheid en inclusie (Clarke et al., 2023; Fancourt et al., 2020; Fancourt & Mak, 2020). Daarnaast blijkt dat niet-participanten vaak wel het belang inzien van kunst en cultuur maar drempels ervaren zoals een negatief imago van de podiumkunsten, het gevoel hebben dat ze niet thuishoren in het publieke kunst- en cultuurlandschap, dat het aanbod niet bij hun zelfbeeld past, of dat ze tegengehouden worden door onbekendheid met het genre of de setting (Beunen et al., 2015; Yi et al., 2022).

Uit een studie van Jack van der Leden rond de toegankelijkheid van kunst en cultuur voor mensen met een beperking in Nederland, blijkt dat mensen vooral drempels ervaren rond slechte of ontbrekende informatie rond de toegankelijkheid op websites, fysieke toegankelijkheid, zintuigelijke toegankelijkheid, sociale barrières en praktische problemen (van der Leden, 2021).
Naast deze algemene drempels worden doven en slechthorenden geconfronteerd met drempels op vlak van gebrekkige toegankelijkheid, onvoldoende informatie, beperkte technologische ondersteuning en een gebrek aan bewustzijn van de organisatoren, net zoals bij de actieve deelname. Veel voorstelling zijn niet ontworpen met volledige toegankelijkheid voor doven en slechthorenden in het achterhoofd (Lawrence, 2016; Richardson, 2020). Traditionele oplossing zoals tolken gebarentaal-gesproken taal zijn vaak ontoereikend, vooral als de taaltoegang wordt beperkt of de voorstelling niet aansluit bij de beleving van de doven (Richardson, 2020). Michael Richardson geeft aan dat doven de voorkeur geven aan voorstellingen waarbij de aspecten van de dove ervaringen worden uitgebeeld, terwijl horende toeschouwers meer inzitten met kwesties rond kwaliteit (Richardson, 2020). Een gebrek aan centrale en duidelijk informatie rond toegankelijke kunst- en cultuuractiviteiten bemoeilijkt de deelname voor doven en slechthorenden (Lawrence, 2016; Richardson, 2020). Huidige hulpmiddelen zoals hoortoestellen en assisterende technologieën beperken de beleving doordat ze slechts gedeeltelijke ondersteuning bieden en niet alle auditieve ervaringen kunnen compenseren (Cavdir, 2024; Cuijpers, 2018; Recker, 2017). Op vlak van sociale en culturele barrières is er een gebrek aan bewustzijn en kennis over de behoeften van doven en slechthorenden bij organisatoren en medewerkers (Lawrence, 2016; Richardson, 2020).

2.4. Arts & disability

2.4.1. Disability modellen toegepast op (podium)kunsten

Een handicap krijgt steeds betekenis vanuit een vergelijking met iets anders binnen een context. Vaak verschilt die betekenis naargelang het perspectief dat wordt ingenomen. Enkele van deze perspectieven op handicap krijgen vorm in het medische, het sociale en het cultureel-linguïstische model (Hargrave 2015; Llewellyn & Hogan 2000).

Het **medische model** beschouwt handicap als een individueel probleem (Hargrave, 2015) en het gevolg van een beperking (Llewellyn & Hogan, 2000). Een persoon met een auditieve beperking wordt in het medisch model bijvoorbeeld gezien als een persoon met een defect in de gehoororganen en de auditieve verwerking. Volgens het model ligt de oplossing in medische of technologische technieken zoals het gebruik van gehoorapparaten of cochleaire implantaten met als doel het functioneren van de persoon in de horende wereld te verbeteren. De medische kijk op handicap bepaalt eveneens de esthetiek van de podiumkunsten. Albright bespreekt bijvoorbeeld de validistische esthetiek van reguliere dansvormen, die een zeer enge definitie hanteren van wie een danser kan zijn en waarbij de nadruk ligt op het beheersen van het lichaam (Albright & Dils, 2001). In de podiumkunsten zoals dans en theater, zijn technieken en verhalen gebaseerd op 'normaal' functionerende lichamen (Sandahl, 2002; Smith, 2005).

Het **sociale model** ziet handicaps niet als het resultaat van een of andere biologische stoornis, maar van sociale onderdrukking (Hargrave, 2015; Llewellyn & Hogan, 2000). Het is dus ook de maatschappij die beperkt is tegenover het individu. Kunstenaars met een handicap beschouwen handicap als een normatieve constructie. Een normatieve constructie is het beeld dat een persoon zonder handicap gebruikt als referentie voor een gezond lichaam. Voor een persoon met een handicap is een lichaam met een handicap ook het referentiepunt voor een gezond functioneel lichaam. Zodoende beschouwen personen met een handicap het lichaam met handicap als normaal. Het idee van een handicap is dus de normatieve constructie. Terwijl de maatschappij het toeschrijft aan fysiologische verschillen. Het sociale model presenteert een handicap-esthetiek door een complexer idee van het lichaam en de handicap (Davidson, 2015). Beperkingen zijn een nevenproduct van de relatie tussen individuen en hun sociale omgeving (Marks, 1997).

Het **cultureel-linguïstische model** benadrukt de talige en culturele eigenheid van dove gebarentalige. Terwijl gesproken wordt over een gemeenschap, verschilt volgens Doof Vlaanderen, een federatie van Vlaamse Dovenorganisaties, de dove gemeenschap van etnische minderheidsgroepen en andere taalminderheidsgroepen in het feit dat dove mensen deel uitmaken van een cultureel-linguïstische minderheidsgroep zonder dat zij geconcentreerd leven in een bepaald geografisch gebied (Doof Vlaanderen, 2018).

2.4.2. Arts & disability

De term arts and disability is een term van Giles Perring (2005). "Arts and disability" betreft een vorm van participatiekunst binnen de reguliere kunsten. Hierbij werkt een regisseur, choreograaf of maker zonder handicap samen met performers met een handicap. Op deze manier wordt er geijverd voor inclusie in de kunsten (Perring, 2005).

"Arts and disability" is in de eerste plaats niet te verwarren met "disability arts". Het verschil zit in de kijk naar handicap en kunst, het perspectief dat wordt ingenomen alsook de benadering van de relatie tussen kunst en handicap (Perring, 2005). Binnen disability arts wordt kunst eerder gezien als tijdverdrijf, als uitlaatklep, voor mensen met een handicap. De maatschappij beschouwt het creatieve product dat hieruit ontstaat als minderwaardiger dan reguliere kunst. Er is een hiërarchie te vinden binnen de waarde die aan kunst wordt toegewezen afhankelijk van het vermogen van de maker om te functioneren in de validistische maatschappij (Kunstenpunt, 2023).

Binnen "Arts and disability" is de deelname aan kunst door mensen met een handicap een toegevoegde waarde. De kunstenaars met een handicap kunnen waardevolle kennis over handicap en leven met een handicap mee naar de tafel brengen (Hickey-Moody, 2021). Dit wil echter niet zeggen dat de kunst steevast gelinkt is aan de handicap. De studies achter het concept suggereren dat deelname aan kunst door mensen met een handicap kan leiden tot sociale inclusie, empowerment en positieve maatschappelijke veranderingen (Onyx et al., 2018). Het brengt echter nog steeds uitdagingen met zich mee zoals ongelijkheid, de rol van labels en de noodzaak voor samenwerking en strategieën (Perring, 2005).

2.4.3. Artivisme

Kunst kan worden ingezet om een stem te geven aan minderheden, onderdrukten, om maatschappelijke, politieke of sociale thema's op een geweldloze manier aan te kaarten. De combinatie van kunst en activisme wordt artivisme genoemd (Wang & Liu, 2020). Binnen het artivisme wordt kunst ingezet als instrument voor burgerlijke betrokkenheid en maatschappelijke interventie (Campos, 2024). Het creëert een platform voor personen om hun stem te laten horen buiten de traditionele politieke kanalen (Medrado et al., 2022). Onder andere bij thema's als ongelijkheid, mensenrechten, migratie, gender, milieu en culturele identiteit wordt artivisme ingezet om de dialoog te openen en verandering teweeg te brengen (Campos, 2024; Danko, 2018; Mekdjian, 2018). Het is dus een krachtige en veelzijdige manier om maatschappelijke verandering te stimuleren, ruimte te bieden aan diverse stemmen en perspectieven en nieuwe vormen van betrokkenheid en dialoog te creëren die traditionele grenzen doorbreken (Medrado et al., 2022). Binnen de dove gemeenschap speelt kunst een belangrijke rol in de sociale beweging. Via artivisme, kunnen ze hun identiteit en culturele markers zoals gebarentaal en visuele cultuur verspreiden (Cabral, 2022).

2.4.4. Performance arts als bruggenbouwer

Kunst, en in dit onderzoek specifiek podiumkunsten, kan ingezet worden om verbale en audiologische communicatie te decentreren en zo bruggen te bouwen tussen dove personen en horende personen (King, 2020). Binnen de muziekscene is er een opkomend genre genaamd 'getekende muziek' dat muzikale elementen demonstreert door middel van hand- en lichaamsbewegingen. De eerste podiumproductie binnen het genre vond in 2019 plaats op het Festival Clin d'Oeil, het grootste dove kunstfestival ter wereld. De productie, "The Black Drum", combineerde fysiek theater, getekende muziek projectie en dans. Het nieuwe genre bevordert gemeenschapsvorming en identiteit door zelfexpressie (Cripps et al., 2023).

Uit een studie van Luane Davis Haggerty (2006) blijkt dat theater een platform kan bieden waar verhalen en ervaringen van dove mensen meteen gedeeld kunnen worden met een breder publiek. Door deze verhalen in hun oorspronkelijke vorm te behouden, krijgen horenden een authentiek inzicht in de dovencultuur. Daarnaast stelt de studie dat theater de dovengemeenschap in staat stelt om aspecten van hun cultuur te delen die anders ontoegankelijk zouden blijven voor horenden. De gezamenlijke ervaring van het theater zorgde vervolgens ook voor een gedeeld referentiekader dat gesprekken en begrip na de voorstellingen bevorderde. Uiteindelijk kan de manier waarop het theaterensemble in de studie functioneerde, dienen als model voor hoe verschillende culturen kunnen samenwerken vanuit een basis van gelijkwaardigheid (Haggerty, 2006).

Om de eerder vermelde drempels te overbruggen die mensen met een beperking in Nederland ervaren, geeft van der Leden enkele aanbevelingen voor culturele instellingen. Hij geeft ze de tip om te beginnen met voorzieningen voor één type beperking en vervolgens stapsgewijs te werken, bijvoorbeeld door middel van goed geplaatste jashaakjes of audiovoorzieningen. Daarnaast haalt hij het belang aan van bewustwording bij personeel rond een correct onthaal voor personen met een beperking en stelt hij voor ervaringsdeskundigen in te schakelen bij het testen en verbeteren van maatregelen, en samen te werken met belangenverenigingen. Hij benoemt ook het belang van validisme in de cultuur. Toegankelijkheid gaat namelijk over meer dan fysieke aanpassingen. Het gaat over volledige inclusie. Een handicap is namelijk een deel van iemands identiteit. Verder wijst van der Leden ook op het belang van toegankelijkheid achter de schermen en werkgelegenheid in de culturele sector voor mensen met een beperking. Dit alles zou de gelijke deelname aan de podiumkunsten bevorderen (van der Leden, 2021).

2.5. Tools en werkvormen ter bevordering van gelijke deelname aan podiumkunsten

Een veel voorkomende manier om podiumkunsten toegankelijk te maken, is het gebruik van een tolk aan de zijkant van het podium. Een andere manier om tolken in theater in te schakelen is schaduwtolken. Bij deze vorm van tolken wordt gebarentaal geïntegreerd in het theater. De tolken maken dan deel uit van de voorstelling op dezelfde manier als de acteurs. Ze vertalen dan de teksten die door de acteurs gesproken worden en dragen dezelfde make-up en kostuums als de acteurs. Één schaduwtolk vertolkt vaak meerdere personages (McDougall, 2013).

Ringleiding is een andere tool die theaters en andere openbare ruimtes toegankelijker kan maken voor slechthorenden en mensen met gehoorapparaten. Het is een dunne koperdraad die rond een ruimte of gedeelte van een zaal wordt gelegd. Via een versterker wordt het audiosignaal naar de draadlus gestuurd, die een magnetisch veld genereert dat gehoorapparaten met een T-stand meteen kunnen opvangen en omzetten naar geluid. Enkele voordelen hiervan zijn dat er geen nood is aan extra apparatuur, de overdracht van het signaal naar het gehoorapparaat gebeurt zonder ruis of akoestische vervorming, ontvangers of koptelefoons, en mensen hebben bewegingsvrijheid (Amplifon, 2024).

Een derde tool die slechthorende personen kan doen genieten van de podiumkunsten is de gepatenteerde Roger techniek. Het Roger BaseStation voorziet de zaal van een digitaal signaal dat via een Roger ontvanger kan worden opgevangen. Zo een ontvanger is een Roger Neckloop. Die zet het digitale signaal onder andere om naar een inductiesignaal dat vervolgens verstuurd wordt naar de ringleiding van een hoortoestel of Cochleair Implantaat (Phonak, 2025).

Een vierde tool zijn Smart Caption Glasses, die reeds gebruikt worden in onder andere het National Theatre in Londen. Dit zijn brillen speciaal ontworpen om via augmented reality (AR) live ondertiteling te bieden van wat er op het podium gebeurt. Dove en slechthorende toeschouwers kunnen de tekst in hun gezichtsveld zien waardoor er geen nood meer is aan een tolk of een scherm boven of naast het podium. De bril biedt een discrete, personaliseerbare manier voor doven en slechthorenden om te genieten van podiumkunsten. Ze kunnen namelijk de felheid van het beeld aanpassen en zelf beslissen waar in hun beeld ze de titels wensen te zien (Burke, 2018).

Enkele manieren om specifiek muziek toegankelijker te maken voor doven en slechthorenden zijn het gebruik van een houten vloer of trilplaten, een Woojer en signdance (Tegelaar, 2023; Vandenbussche, 2018). Een Woojer is een riem die de muziek omzet naar voelbare trillingen (Tegelaar, 2023). Signdance is muziek vertalen in gebaren, het vormt een beeldende ondertiteling die de boodschap, de emoties, de toon en het ritme waarneembaar maakt in de gebaren en de mimiek van de tolken (Vandenbussche, 2018).

2.6. Doof en Slechthorend

Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap deelt personen met een auditieve beperking op in twee algemene doelgroepen. De eerste groep is de groep van slechthorenden met een matig gehoorverlies. Dit zijn personen waarbij het gemiddeld gehoorverlies (berekend volgens methode BIAP) 41-55 dB HL is of 56-70 dB HL. De tweede groep zijn slechthorenden met een ernstig gehoorverlies of doven, waarbij het gemiddeld gehoorverlies >70 dB HL is (Vlaams Agentschap voor Personen met een Beperking, 2025). Daarnaast kan er een onderscheid gemaakt worden op basis van hun communicatiemethode, type gehoorverlies, leeftijd en moment van ontstaan, al dan niet gebruik van hulpmiddelen, hun culturele identiteit en het al dan niet hebben van bijkomende beperkingen (Departement Cultuur, Jeugd & Media, 2025; Luey et al., 1995).

3. Onderzoeksvragen & conceptueel model

Dit onderzoek heeft als doel de frequentie van de actieve en receptieve deelname binnen de podiumkunsten van horende, slechthorende en dove personen in Vlaanderen met elkaar te vergelijken, tezamen met de motivaties en drempels omtrent die deelname. Daarom werden de volgende onderzoeksvragen ontwikkeld:

- Hoe verschilt de actieve en receptieve deelname aan podiumkunsten van horende, slechthorende en dove volwassenen in Vlaanderen?
- Welke motivaties bewegen horende, slechthorende en dove mensen tot actieve en receptieve deelname aan podiumkunsten en hoe verschillen deze van elkaar tussen de groepen?
- Welke drempels weerhouden horende, slechthorende en dove mensen van actieve en receptieve deelname aan podiumkunsten en hoe verschillen deze van elkaar tussen de groepen?
- Welke tools en werkvormen kunnen worden ingezet om een gelijke deelname aan podiumkunsten voor slechthorenden en doven te bevorderen?

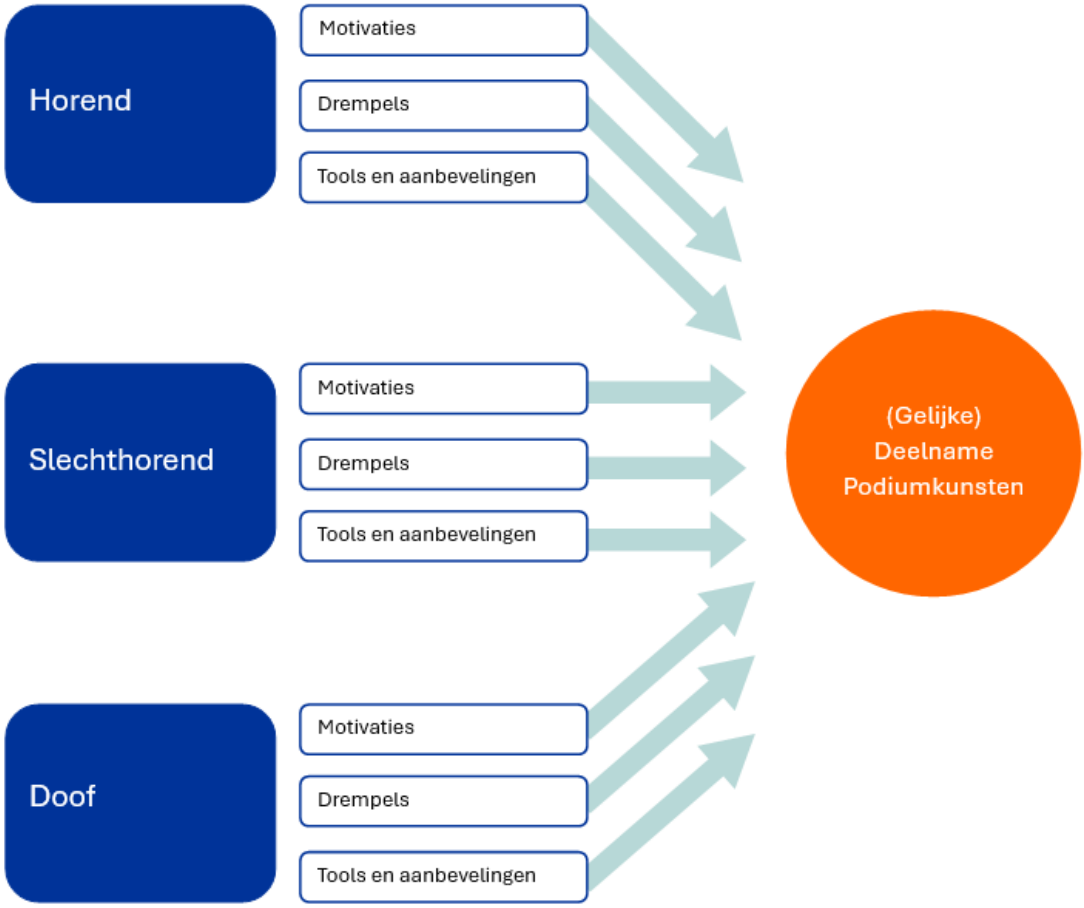

Figuur 1: Conceptueel Model

Deel 2. Data en methode

Voor dit kwantitatieve onderzoek werd een online vragenlijst verspreid. Het doel van de vragenlijst is inzicht te verkrijgen in de frequentie van actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten van de doelgroepen: horende, slechthorende en dove personen; de motivaties en drempels die hiermee gepaard gaan en de tools en werkvormen die ingezet kunnen worden om een gelijke deelname aan de podiumkunsten voor elk van de doelgroepen te bevorderen. In dit deel worden het algemeen onderzoeksopzet, de respondenten, het materiaal, de analyseprocedure, de positionaliteit van de onderzoeker, ethische aanvaardbaarheid en het gebruik van artificiële intelligentie besproken.

1. Algemeen onderzoeksopzet

Om de verschillen in de frequentie, de motieven en de drempels van actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten in kaart te brengen werd een **kwantitatieve onderzoeksmethode** gebruikt (Brosens et al., 2017). Voor de analyse van de tools en werkvormen die de respondenten voorstellen om een gelijke deelname te bevorderen, kozen we voor een **kwalitatieve thematische analyse** (Braun & Clarke, 2024). De keuze voor de kwantitatieve aanpak vloeide voort uit de nood aan een methode waar snel veel data kan verzameld worden rond relevante topics.

De keuze voor **online vragenlijsten** komt uit het doel informatie over heel Vlaanderen te verzamelen in combinatie met het geografisch wijdverspreide karakter van de dove gemeenschap. Online vragenlijsten zorgen ervoor dat ze snel kunnen worden ingevuld, geven de respondent de keuze wanneer ze worden ingevuld en brengen de data meteen tot bij de onderzoeker zodra de respondent deze heeft ingestuurd (Lievens & Siongers, 2018). Daarnaast worden alle vragenlijsten meteen op één enkele plek verzameld en kunnen ze niet kwijt geraken of beschadigd worden, zoals wel het geval zou zijn bij papieren vragenlijsten.

2. Respondenten

Dit onderzoek richtte zich op volwassenen in Vlaanderen binnen drie doelgroepen: **horenden, slechthorenden en doven**. Respondenten van dit onderzoek moesten aan volgende criteria voldoen: 1. Minstens 18 jaar oud zijn; 2. Woonachtig zijn in Vlaanderen of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; 3. Gebruiker zijn van Vlaamse Gebarentaal of het gesproken Nederlands. Er werd een doel gesteld van 50 verzamelde vragenlijsten voor elk van de drie doelgroepen. Vanaf 100 cases (N>100) gaan we uit van een normaal verdeling, voor de groep slechthorenden en doven zou 50 respondenten per deelgroep leiden tot 100 respondenten in totaal waardoor we de normaal verdeling zouden benaderen (Baarda et al., 2011).

Om een zo groot mogelijke hoeveelheid respondenten te verzamelen werd de vragenlijst meermaals gedeeld op eigen sociale media met een oproep om de vragenlijst in te vullen en verder te verspreiden. Zowel op Facebook en Instagram als op LinkedIn werden de flyer en vragenlijst gedeeld. Daarnaast werd er **contact opgenomen met organisaties** waarvan de werking gelinkt is aan doven en slechthorenden: AHOSA vzw, Doof Vlaanderen, VGTC, VGT Leren, vzw KIDS en vzw De Droommobiel, met de vraag de vragenlijst te verspreiden via hun sociale media en hun nieuwsbrief. AHOSA vzw, vzw KIDS en VGT Leren gaven een positief antwoord en deelden de vragenlijst. Doof Vlaanderen, vzw De Droommobiel en VGTC gaven geen antwoord. Ook werd er contact opgenomen met het Toneelhuis en Olympique Dramatique omdat ze eind 2024, begin 2025 toerden met een

voorstelling in Vlaamse Gebarentaal met Nederlandse boventitels. Er kwam echter geen antwoord. Verder werden ook bekende Vlamingen Siska Schoeters en Phillipe Geubels gecontacteerd met de vraag de vragenlijst te delen op hun sociale media, vanwege hun betrokkenheid met deze doelgroepen in respectievelijke programma's "Durf te vragen" en "Taboe". De flyer en de vragenlijst werden ook in enkele Facebookgroepen gedeeld, hierop kwam regelmatig de reactie Doof Vlaanderen te vragen om hulp voor de verspreiding, de vraag werd echter al eerder aan hen gesteld. De flyer die gebruikt werd om mensen te informeren over het onderzoek en met de vraag de vragenlijst in te vullen is terug te vinden in bijlage 1.

Uiteindelijk werd de vragenlijst tussen 1 maart en 30 april 2025 ingevuld door 55 horenden, 68 slechthorenden en 17 doven, een totaal van 141 respondenten. Voor dit onderzoek werd gebruikt gemaakt van een **selecte steekproef**. Na een data cleaning besloten we verder te gaan met de gegevens van 129 respondenten: 1 respondent had "nee" aangeduid bij de geïnformeerde toestemming en bij 11 respondenten werd er onvoldoende informatie geregistreerd. Dit werd duidelijk uit een telling van de missings. Door de weergavelogica kon een deel van de missings verklaard worden, maar zelfs bij gebrek aan deelname aan de podiumkunsten, waardoor de motivaties en de rollen bijvoorbeeld niet bevraagd werden, zou er minstens één drempel geregistreerd moeten zijn. Indien dat niet het geval was, werden de respondenten niet meegenomen voor de verdere analyses. Er zijn geen concrete data beschikbaar om na te gaan of het een representatieve steekproef is. Volgens gegevens van Statbel zijn er momenteel een 5,5 miljoen Vlamingen (Statbel, 2024). Naar schatting van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap zijn er daarvan ongeveer 6.000 Vlaamse gebarentalige doven, ongeveer 60.000 personen die doof of slechthorend geboren zijn maar niet noodzakelijk Vlaamse Gebarentaal kennen en gebruiken, en ongeveer 800.000 mensen die één of andere vorm van gehoorverlies heeft (Vlaams GebarentaalCentrum, 2025).

Tabel 1: Respondenten per doelgroep

Gehoor *(N=129)*	**N**	**%**
horend persoon	51	39,5
slechthorend persoon	64	49,6
doof persoon	14	10,9

3. Materiaal

Vooraleer de respondenten de vragenlijst invulden, werd hen gevraagd of ze akkoord gingen met een geïnformeerde toestemming. Een onderzoek is ethisch verantwoord wanneer het aan een aantal criteria beantwoord (Baarda et al., 2013). De **geïnformeerde toestemming**, te vinden in bijlage 2, informeerde hen over de aard van het onderzoek, het doel, de risico's verbonden aan deelname, de anonimiteit en de dataverwerking. Op deze manier werd voldaan aan het criterium "juiste voorlichting". Alle gegevens werden anoniem verwerkt, waarmee het onderzoek de criteria anonimiteit voltooid. De respondenten krijgen de namen R1, R2, … Ook bij beschrijvingen wordt ervoor gezorgd dat de informatie niet te herleiden is naar de respondent. De respondenten geven door middel van een positief antwoord op de geïnformeerde toestemming, expliciet toestemming om mee te werken waardoor ook aan het criteria "vrijwillige medewerking" voldaan wordt. Daarnaast zal

met betrekking tot de onderzoeker ook het criterium 'eerlijk en wetenschappelijk verantwoord' voldaan worden: het onderzoek werd zo ontworpen dat het de onderzoeksvragen kan beantwoorden en de verzamelde data werden niet aangepast (Saunders et al., 2004).

In het kader van de dataverzameling werden er **vragenlijsten** afgenomen via Qualtrics XM (Qualtrics, 2025). De vragenlijst bestaat uit 23 vragen die peilen naar de frequentie van de receptieve en actieve deelname aan de podiumkunsten, wat hen motiveert om deel te nemen aan alsook de mogelijke drempels die ervaren worden. Tot slot bevraagt de vragenlijst ook tools en werkvormen om de gelijke deelname aan de podiumkunsten van horende, slechthorende en dove personen te bevorderen en de drempels te verlagen. Afhankelijk van de reeds gegeven antwoorden kregen de respondenten bepaalde vragen al dan niet te zien. Dit volgt het door Qualtrics voorgestelde idee van "weergavelogica" (Qualtrics, 2025). Een lege versie van de vragenlijst kan teruggevonden worden in bijlage 3. De vragenlijst werd opgesteld in drie stappen:

- Voor de eerste versie werden de nodige sociaal-demografische kenmerken en de nodige informatie om een antwoord te geven op de onderzoeksvragen vertaald naar vragen voor de vragenlijst. Daarnaast werd er beroep gedaan op literatuur om vorm te geven aan de mogelijke motivaties en drempels. Deze versie werd door de promotor voorzien van feedback.
- De versie werd aangepast naar de feedback van de promotor. De antwoordmogelijkheden werden aangevuld met motivaties en drempels uit de Participatiesurvey van de UGent uit 2014, het onderzoek "Tijdsdrempels, vrije tijd en cultuurparticipatie" in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media uit 2019 en de masterthesis naar het publiek van het amateurtheater van Van Regenmortel (Beunen et al., 2015; Lievens et al., 2015; Mullens & Glorieux, 2015; Van Regenmortel, 2013). Deze tweede versie vormde een pilootversie die door de promotor en enkele personen uit de omgeving van de onderzoeker werd ingevuld om de bruikbaarheid en begrijpbaarheid te testen.
- Met de feedback van de testpersonen werd er een finale versie gecreëerd.

4. Analyseprocedure

De vragenlijsten werden ingevoerd in IBM SPSS Statistics 29.0 om van daaruit de verzamelde data te verwerken en te analyseren (IBM, 2024). De analyseprocedure bestond uit datavoorbereiding (anonimiseren en datacleaning) en de eigenlijke analyses. Allereerst werden de antwoorden op vraag 23 naar de wens op de hoogte gehouden te worden, uit het databestand gehaald en opgeslagen in een apart document om **anonimiteit** te garanderen. In de volgende stap haalde een **datacleaning** fouten uit het databestand (bv. geboortedatum in plaats van jaartal). De volgende stap was het **hercoderen** van enkele variabelen. Zo hercodeerden we "geboortejaar" naar "leeftijd" en vervolgens naar "leeftijdsklasse". De rollen werden gehercodeerd in actieve en receptieve deelname. Daarnaast kregen alle antwoordmogelijkheden van de vragen waar meerdere antwoorden mogelijk waren een nul in de plaats van een missing van zodra er minstens één antwoordmogelijkheid werd aangeduid. Dat was belangrijk om uiteindelijk de respondenten met een te groot aantal onbeantwoorde vragen eruit te kunnen filteren. De receptieve motivaties werden gehercodeerd naar de categorieën: "ontspanningsmotieven", "persoonlijke motieven", "sociale motieven" en "uit interesse" (Beunen et al., 2015) . De drempels, zowel de actieve als de receptieve, werden gehercodeerd naar de categorieën: "geografisch", "financieel", "sociaal", "tijdsgebrek", "informatie", "interesse" en

"inclusie". Daarnaast werd er ook een nieuwe variabele gecreëerd waarin de slechthorenden en de doven één groep vormen vanwege de lage hoeveelheid dove respondenten. Vervolgens telden we de missings per respondent om na te gaan of ze voldoende informatie hadden ingevuld om meegenomen te worden in de analyses.

Na de cleaning volgde de **eigenlijke analyses**. Allereerst stelden we een respondentenprofiel op om zicht te krijgen op de socio-demografische eigenschappen van de respondenten. Om frequenties na te gaan van actieve en receptieve deelname, de rollen die de respondenten innemen en deze gefilterd op basis van hun gehoor, om een respondentenprofiel op te stellen en om na te gaan welken motivaties en welke drempels het vaakst voorkwamen per doelgroep deden we beschrijvende analyses. Om de significante verschillen tussen de leeftijdsklassen op basis van gehoor werd er een One-way Anova uitgevoerd. Om de significantie van de verschillen tussen de doelgroepen na te gaan deden we Chi-kwadraattesten. Voor de frequentie van de deelname aan de podiumkunsten kunnen er geen significantietesten gedaan worden. Voor de Chi-kwadraattest is er namelijk de voorwaarde dat maximum 20% van de cellen een expected count van kleiner dan vijf hebben (Baarda et al., 2011). Aan deze voorwaarde wordt niet voldaan, zowel wanneer de doven en de slechthorenden als aparte groepen genomen worden als wanneer ze als één groep opgenomen worden in de kruistabel, is het percentage hoger dan 20%.

5. Positionaliteit

Het onderzoek werd uitgevoerd door de auteur, een witte vrouwelijke horende student afkomstig uit de socio-economische middenklasse die in het dagelijkse leven niet in contact komt met slechthorende of dove personen of Vlaamse Gebarentaal. Het onderzoek staat in het teken van het bevorderen van de gelijke deelname aan de podiumkunsten voor alle horende, slechthorende en dove personen. De bedoeling is dat het onderzoek vooral voordelige effecten zal hebben voor slechthorende en dove personen.

Ik nam aan dat doven en slechthorenden gewoon kunnen lezen, deelnemen aan de maatschappij zoals een horend persoon en een gebrek ervaren in de toegang tot de podiumkunsten maar die wel wensen. De oorzaken voor gehoorverlies of afwezigheid van gehoor zijn echter heel uiteenlopend. Het kan gepaard gaan met een andere handicap of laaggeschooldheid tot gevolg hebben. Daarnaast zijn er meer initiatieven rond gelijke deelname aan de podiumkunsten dan ik initieel wist. Doorheen het onderzoek bleek dat ik onvoldoende voeling had met doven en inzicht in hun wereld en de kunsten die erbinnen bestaan. In het kader van toegankelijkheid nam ik contact op met een tolk Vlaamse Gebarentaal – Nederlands in een poging de vragenlijst te laten vertalen naar Vlaamse Gebarentaal. Dit bleek echter mijn budget te overstijgen. Ik onderschatte de kost van een tolk en het werk dat in een vertaling van Nederlands naar Vlaamse Gebarentaal steekt. Achteraf gezien vermoed ik ook dat ik het belang van communicatie in VGT in de plaats van geschreven Nederlands voor doven personen onderschatte, waardoor ik minder dove respondenten heb verzameld dan ik hoopte.

In de hoop mijn positionaliteit te balanceren en de doven en slechthorenden een stem te geven, deed ik een oproep aan Doof Vlaanderen met de bedoeling samen te werken in dit onderzoek. Het doel van de samenwerking was daarnaast ook input te vergaren van personen uit de dove en slechthorende delen van de maatschappij en van experten in het veld. Daarnaast zou een organisatie me kunnen

helpen in het verspreiden van de vragenlijst en biedt het verzekering dat de resultaten in de praktijk zou worden omgezet om de gelijke deelname in de podiumkunsten te bevorderen. De organisatie ging echter niet in op het aanbod om samen te werken. De redenen hiertoe kunnen uitlopend zijn, bijvoorbeeld beperkte middelen, andere prioriteiten, overvloed aan studenten die samenwerking vragen, ik die geen VGT kan.

6. Artificiële intelligentie

Voor deze thesis werd er beroep gedaan op artificiële intelligentie om te brainstormen over de literatuurstudie en om wetenschappelijke bronnen te vinden die aansluiten bij het thema waar via reguliere databases niet meteen naar gelinkt werd. Hiervoor werd gebruik gemaakt van Consensus (Consensus, 2025). Daarnaast werd er beroep gedaan op ChatGPT wanneer de onderzoeker hulp nodig had bij het formuleren van een correct syntax-prompt (OpenAI, 2024). Er werd nooit data van het onderzoek ingevoerd in de AI-tools.

Deel 3. Resultaten

1. Respondentenprofiel

Tabel 2: Socio-demografisch profiel

	Horend		**Slechthorend**		**Doof**		**Totaal**	
	N	%	N	+	N	%	N	%
Geslacht *(N=129)*								
Man	9	17,6	16	25	4	28,6	29	22,5
Vrouw	42	82,4	47	73,4	10	71,4	99	76,7
X	0	0,0	1	1,6	0	0,0	1	0,8
Leeftijd *(N=129)*								
19 – 24 jaar	12	23,5	1	1,6	0	0,0	13	10,1
25 – 34 jaar	16	31,4	3	4,7	2	14,3	21	16,3
35 – 44 jaar	6	11,8	7	10,9	0	0,0	13	10,1
45 – 54 jaar	10	19,6	12	18,8	1	7,1	23	17,8
55 – 64 jaar	6	11,8	23	35,9	2	14,3	31	24,0
65 – 74 jaar	1	2	9	14,1	8	57,1	18	14,0
+75 jaar	0	0,0	9	14,1	1	7,1	10	7,8
Regio *(N=129)*								
Antwerpen	2	3,9	13	20,3	0	0,0	15	11,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2	3,9	1	1,6	0	0,0	3	2,3
Limburg	24	47,1	15	23,4	3	21,4	42	32,6
Oost-Vlaanderen	7	13,7	19	29,7	10	71,4	36	27,9
Vlaams-Brabant	13	25,5	10	15,6	0	0,0	23	17,8
West-Vlaanderen	3	5,9	6	9,4	1	7,1	10	7,8
Opleidingsniveau *(N=129)*								
Lager secundair onderwijs	1	2,0	3	4,7	2	14,3	6	4,7
Hoger secundair onderwijs	12	23,5	17	26,6	6	42,9	35	27,1
Professionele bachelor	19	37,3	26	40,6	2	14,3	47	36,4
Academische bachelor	5	9,8	2	3,1	1	7,1	8	6,2
Master	14	27,5	13	20,3	3	21,4	30	23,3
Andere	0	0,0	3	4,7	0	0,0	3	2,3
Werksituatie *(N=129)*								
Student	14	27,5	1	1,6	1	7,1	16	12,4
Gepensioneerd	0	0,0	16	25	8	57,1	24	18,6
Werkend	35	68,6	31	48,4	3	21,4	69	53,5
Arbeidsongeschikt	0	0,0	4	6,3	0	0,0	4	3,1
Vlaamse Gebarentaal *(N=129)*								
Moedertaal	0	0,0	0	0,0	2	14,3	2	1,6
Tweede taal	2	3,9	4	6,3	2	14,3	8	6,2
Ik ken geen Vlaamse Gebarentaal.	43	84,3	55	85,9	9	64,3	107	82,9
Andere	6	11,8	5	7,8	1	7,1	12	9,3

Tabel 2 beschrijft de socio-demografische gegevens van de respondenten. Het merendeel van de respondenten zijn vrouwen (76,7%), 22,5% van de respondenten zijn mannen en 1 persoon gaf aan zich als non-binair te identificeren. De leeftijdsgroep die het vaakst de vragenlijst invulde was de groep 55- tot 64-jarigen (24%) en de leeftijdsgroep die het minst vertegenwoordigd is, was de groep

ouder dan 75 jaar (7,8%). Het valt op dat de respondenten van 65-74 jaar en de respondenten +75 jaar bijna allemaal aanduiden slechthorende of doof te zijn. Op basis van een enkelvoudige Anova-analyse kan worden vastgesteld dat er een significant verschil is in leeftijdsklasse tussen de groepen horenden (N=51), slechthorenden (N=64) en doven (N=14) ($F(2,126)=36,100$; $p>0,05$). Meer dan de helft van de respondenten zijn werkend (53,5%). De werksituaties die verder het meest voorkwamen zijn de studenten (12,4%) en de gepensioneerden (18,6%). De regio die het meest vertegenwoordigd werd, is Limburg (32,6%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (27,9%) en Vlaams-Brabant (17,8%). Op de vraag naar de kennis van Vlaamse Gebarentaal, antwoordde 82,9% van de respondenten geen kennis te hebben van de taal.

2. Participatie podiumkunsten

2.1. Frequentie

Grafiek 2: Deelname Podiumkunsten per doelgroep in %

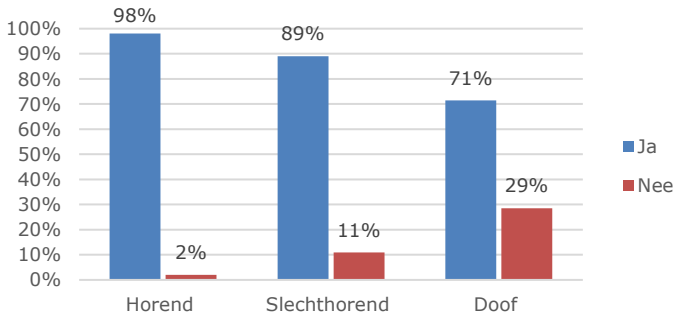

Grafiek 2 geeft weer hoeveel percent of de respondenten aangaven al dan niet deel te nemen aan de podiumkunsten. In totaal gaf 98% van de horende respondenten aan minstens één keer per jaar deel te nemen aan de podiumkunsten. In de groep slechthorende respondenten daalt dit percentage naar 89,1% en bij de dove respondenten neemt slechts 71,4% minstens één keer per jaar deel aan de podiumkunsten terwijl 28,6% aangeeft nooit deel te nemen aan de podiumkunsten. In deze telling werd er geen onderscheid gemaakt tussen de frequentie van de deelname of de soort podiumkunst.

Grafiek 3: Frequentie deelname podiumkunsten per doelgroep en podiumkunst in %

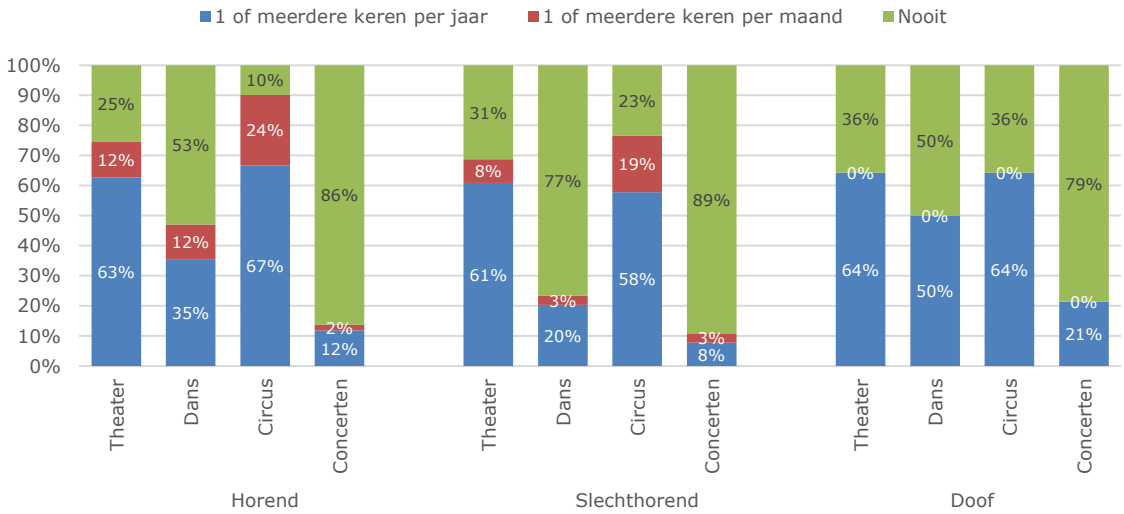

Grafiek 3 geeft de frequentie van de deelname van de respondenten aan de podiumkunsten weer. De horende respondenten nemen het vaakst deel aan theater (74,5%) en circus (90,2%). De dove respondenten nemen het vaakst deel aan dans (50%) en concerten (21,4%).

2.2. Verschil actieve en receptieve deelname

Grafiek 4: Actieve en receptieve deelname per doelgroep en podiumkunst in %

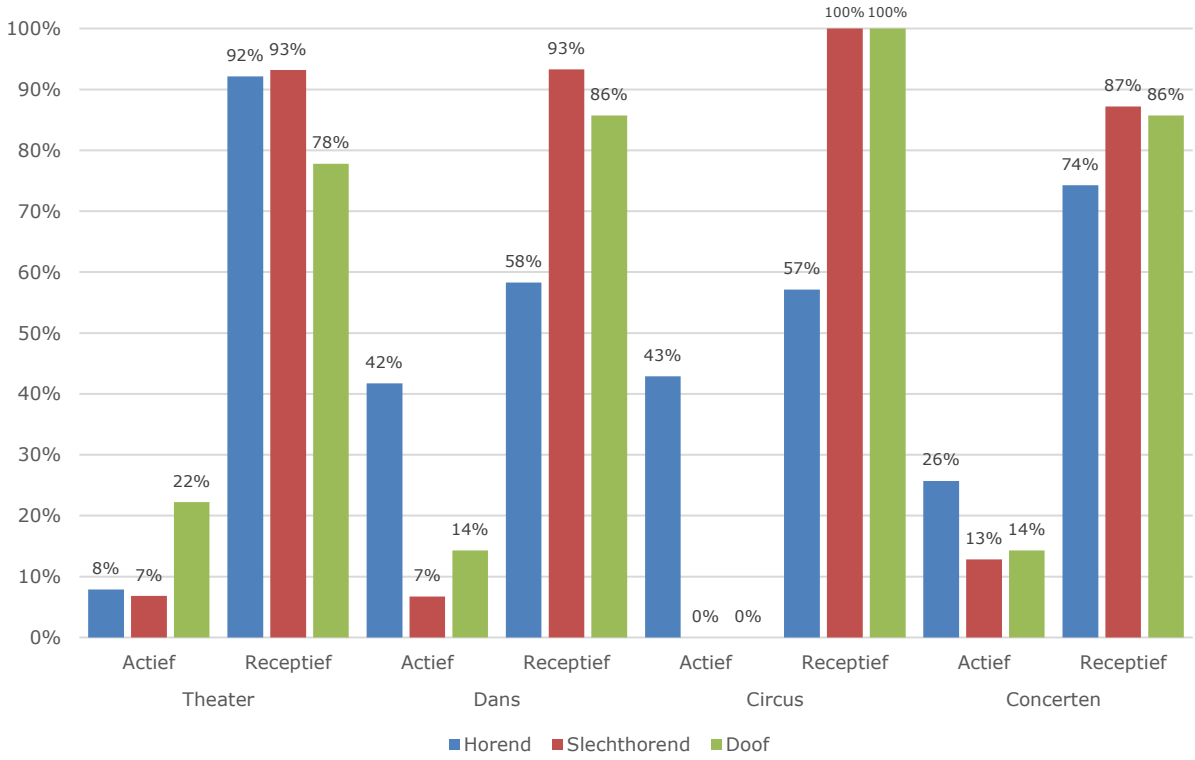

Grafiek 4 geeft de actieve en receptieve deelname van de respondenten per podiumkunst weer, op basis van hun gehoor. Over het algemeen zijn er minder respondenten die actief deelnemen dan respondenten die passief deelnemen aan de podiumkunsten. Toch is er een zichtbaar verschil tussen de actieve en receptieve deelname van de horende en slechthorende personen in vergelijking met de deelname van de dove personen. Er zijn bijvoorbeeld geen (0%) slechthorende of dove respondenten die actief deelnemen aan circus. De podiumkunst met de meeste actieve deelnemers bij de horenden is circus (42,9%) op de voet gevolgd door dans (41,7%). Slechthorenden nemen het vaakst actief deel aan concerten (12,8%) en doven zijn het actiefst in theater (22,2%).

Tabel 3 toont per podiumkunst voor elk van de respondentencategorieën het percentage dat in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst als toeschouwer deelnam, receptief, de meest frequente actieve rol en de top drie van de algemene actieve rollen. Wanneer de dove respondenten participeren in theater doen ze dat enkel actief als ondersteunend teamlid, of receptief als toeschouwer. Tussen de horende respondenten zaten er geen regisseurs. Verder werd elke rol uitgeoefend door een of meerdere respondenten. In de groep van de slechthorende respondenten neemt er niemand een ondersteunende rol op zich, maar zijn er wel respondenten die regisseren. Aangezien er in Circus geen dove of slechthorende respondenten zijn die in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst een actieve rol innamen, geeft de totale top drie een opsomming van de top drie actieve rollen van de horende respondenten.

Tabel 3: Aantal toeschouwers en top actieve rol per doelgroep per podiumkunst in %

	Horend	Slechthorend	Doof	Totaal
Theater	Als toeschouwer: 100% Top actieve rol: Ondersteunend teamlid (7,9%)	Als toeschouwer: 95,5% Top actieve rol: Regisseur/ acteur/ creatief teamlid (elk 2,3%)	Als toeschouwer: 100% Top actieve rol: Ondersteunend teamlid (22,2%)	Als toeschouwer: 97,8% Actief Top 3: 1. Ondersteunend teamlid (5,5%) 2. Creatief teamlid (2,2%) 3. Acteur/Speler (2,2%)
Dans	Als toeschouwer: 79,2% Top actieve rol: Danser/ Beweger (33,3%)	Als toeschouwer: 93,3% Top actieve rol: Danser/ Beweger (6,7%)	Als toeschouwer: 85,7% Top actieve rol: Creatief teamlid (14,3%)	Als toeschouwer: 84,8% Actief Top 3: 1. Danser/Beweger (19,6%) 2. Creatief teamlid (8,7%) 3. Ondersteunend teamlid (4,3%) 4. Choreograaf (4,3%)
Circus	Als toeschouwer: 85,7% Top actieve rol: Als ondersteunend teamlid (28,6%)	Als toeschouwer: 100% Top actieve rol: Geen actieve deelname	Als toeschouwer: 100% Top actieve rol: Geen actieve deelname	Als toeschouwer: 94,1% Actief Top 3: 1. Ondersteunend teamlid (11,8%) 2. Speler/beweger (5,9%) 3. Creatief teamlid (5,9%)
Concerten	Als toeschouwer: 97,8% Top actieve rol: Muzikant/ Ondersteunend teamlid (8,7%)	Als toeschouwer: 93,9% Top actieve rol: Muzikant (6,1%)	Als toeschouwer: 100% Top actieve rol: Ondersteunend teamlid (11,1%)	Als toeschouwer: 96,2% Actief Top 3: 1. Muzikant (6,7%) 2. Ondersteunend teamlid (6,7%) 3. Creatief teamlid (1,9%)

3. Motivaties

3.1. Motivaties receptieve deelname

Grafiek 5: Motivatie receptieve deelname per categorie in %

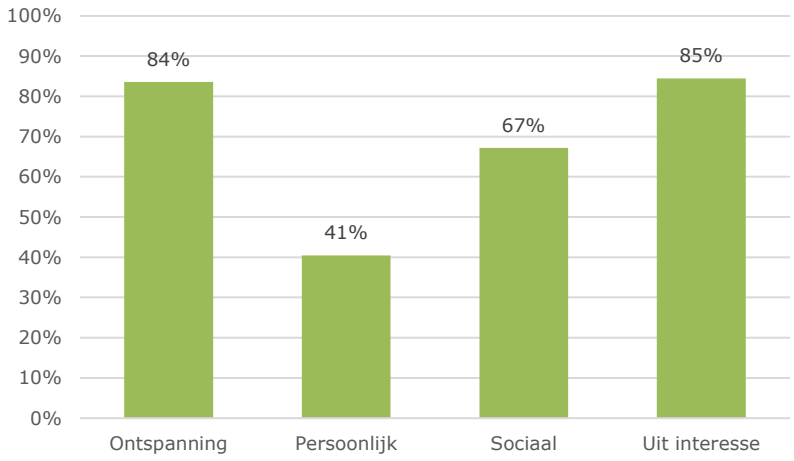

Grafiek 5 geeft de verdeling van de motivaties achter de receptieve deelnamen aan de podiumkunsten van de respondenten (n=116) weer. 84,5% van de respondenten gaf aan puur uit interesse naar de podiumkunsten te gaan kijken, voor 83,6% dient het als ontspanning, 40,5% van de respondenten heeft persoonlijke motieven om in het publiek van een podiumkunst te zetelen en 67,2% van de respondenten is ook sociaal gemotiveerd om receptief deel te nemen aan de podiumkunsten.

Grafiek 6: Motivatie receptieve deelname per categorie per gehoor in %

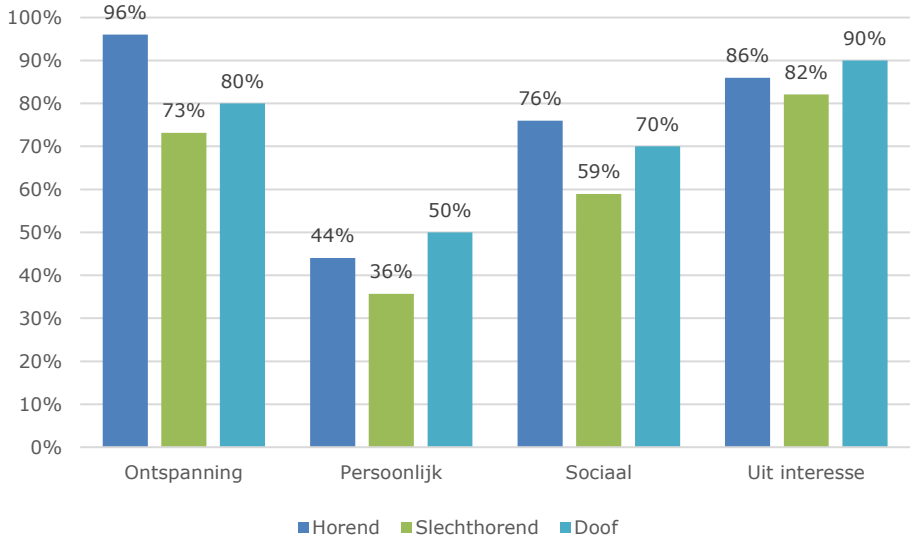

Grafiek 6 geeft de percentages van de verdeling van de receptieve motivaties per gehoor weer. Er is een significant verschil tussen de horende, slechthorende en dove personen op vlak van ontspanningsmotieven bij receptieve deelname (N=116; Chi^2= 0,006; df>1; p<0,05). Horende personen geven aan vaker deel te nemen uit ontspanning dan slechthorende of dove personen. Verder zijn er geen significante verschillen op vlak van motivaties achter de receptieve deelname (p>0,05). De meeste voorkomende motivaties om deel te nemen aan de podiumkunsten zijn "Om te ontspannen" (n=87), "Uit belangstelling voor de voorstelling/het concert" (n=82) en "Om mezelf te amuseren" (n=70).

3.2. Motivaties actieve deelname

Grafiek 7: Motivaties actieve deelname in % (N=30)

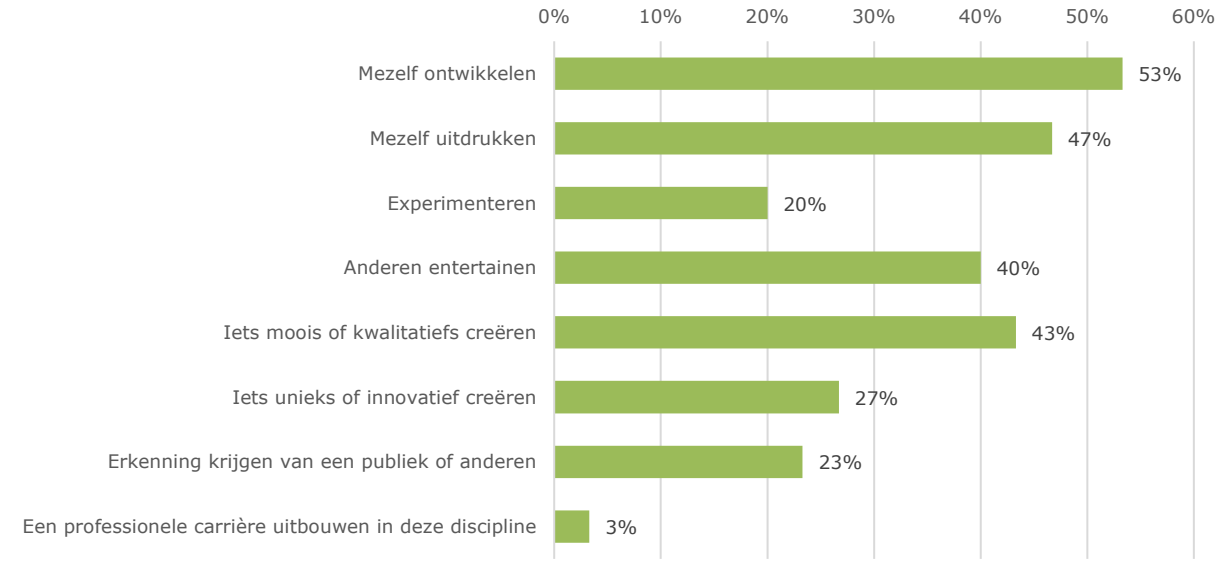

Grafiek 7 geeft de verdeling van de motivaties achter de actieve deelnamen aan de podiumkunsten van de respondenten (n=30) weer. De respondenten die actief deelnemen aan de podiumkunsten doen dat het vaakst om zichzelf te ontwikkelen (53,3%) of zichzelf uit te drukken (46,7%). Daarnaast zijn ook "Anderen entertainen" (40%) en "Iets moois of kwalitatiefs creëren" (43,3%) vaak aangegeven motieven.

Grafiek 8: Motivaties actieve deelname per gehoor in % (N=30)

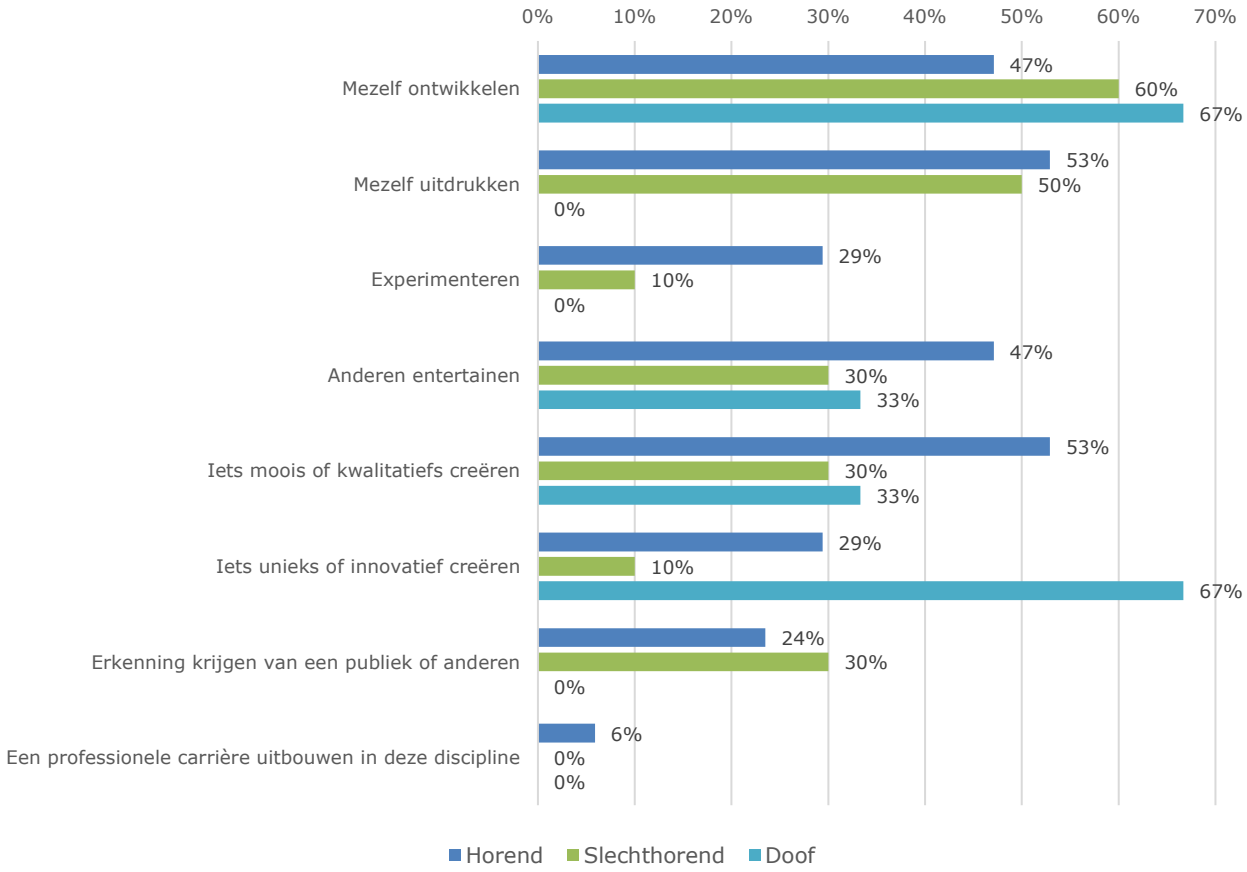

Grafiek 8 geeft de percentages van de verdeling van de actieve motivaties per gehoor weer. Er is geen verschil tussen horende en slechthorenden of doven op vlak van motivaties voor actieve deelname aan de podiumkunsten voor de motivaties: Mezelf ontwikkelen (Chi^2= 0,484; df=1; p>0,05); Mezelf uitdrukken (Chi^2= 0,484; df=1; p>0,05); Anderen entertainen (Chi^2= 0,465; df=1; p>0,05); Iets moois of kwalitatiefs creëren (Chi^2= 0,283; df=1; p>0,05). De andere motivaties hadden te veel cellen met een expected count lager dan 5 en voldoen niet aan de randvoorwaarden voor een Chi^2-test. Geen enkele van de respondenten die actief deelnemen aan de podiumkunsten gaf "Er iets mee verdienen" aan als motivatie.

4. Drempels

4.1. Drempels receptieve deelname

Grafiek 9: Drempels receptieve deelname per categorie in %

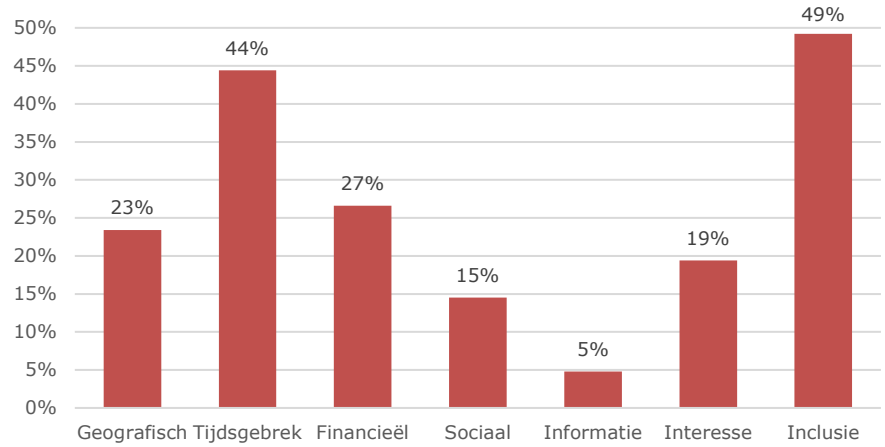

Grafiek 9 geeft de percentages van de drempels weer die respondenten (n=124) weerhouden receptief deel te nemen aan de podiumkunsten. Van de respondenten geeft 49,2% aan dat ze drempels rond inclusie waarnemen wanneer ze naar de podiumkunsten willen gaan kijken. Daarnaast worden drempels rond tijdsgebrek (44,4%) en financiële drempels (27%) het vaakst aangehaald in verband met het kijken naar de podiumkunsten. De meest voorkomende drempels om receptief deel te nemen aan de podiumkunsten zijn "Ik heb er geen tijd voor" (n=39); "Het is niet mogelijk om het geluid te linken aan mijn hoortoestel/CI" (n=35) en "Ik kan de dialoog tussen personen op het podium niet waarnemen" (n=32).

Grafiek 10 geeft de percentages van de drempels weer voor receptieve deelname aan de podiumkunsten op basis van het gehoor van de respondenten. Er is een significant verschil tussen de aantallen horende, slechthorende en dove respondenten die aangeven dat tijdsgebrek een drempel is bij de receptieve deelname aan de podiumkunsten (Chi^2<0,001; df>1; p<0,05). 73,5% van de horenden geeft tijdsgebrek aan als een drempel terwijl 27,4% van de slechthorenden en 15,4% van de doven het als een drempel ervaren. Een andere drempel bij receptieve deelname waarbij een significant verschil tussen de groepen op basis van gehoor wordt waargenomen, is de inclusiedrempel (Chi^2<0,001; df>1; p<0,05). Bij de andere categorieën van drempels wordt er voldaan aan de randvoorwaarden maar is er geen significant verschil.

Grafiek 10: Drempels receptieve deelname per gehoor in %

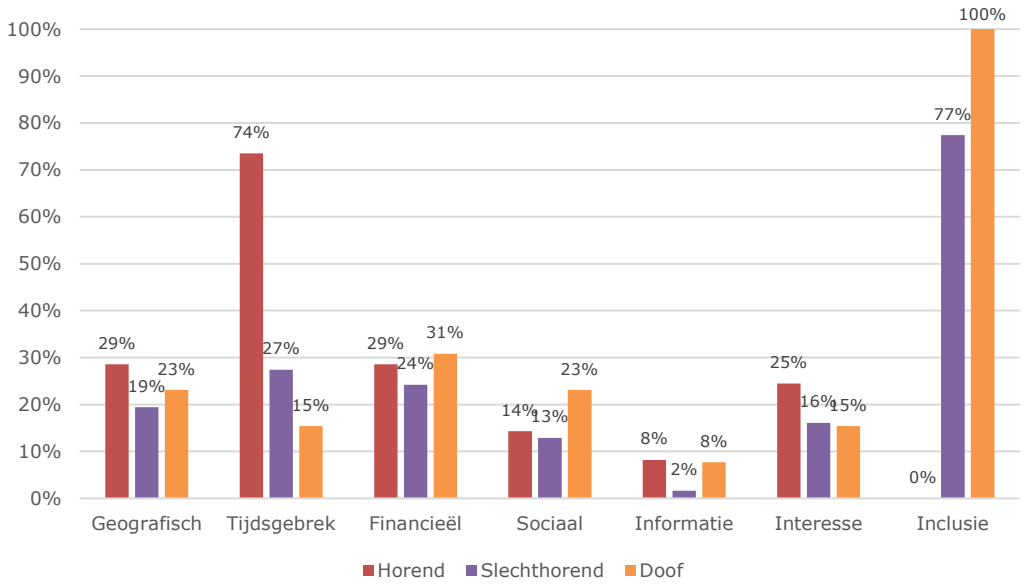

4.2. Drempels actieve deelname

Grafiek 11: Drempels actieve deelname per categorie, in %

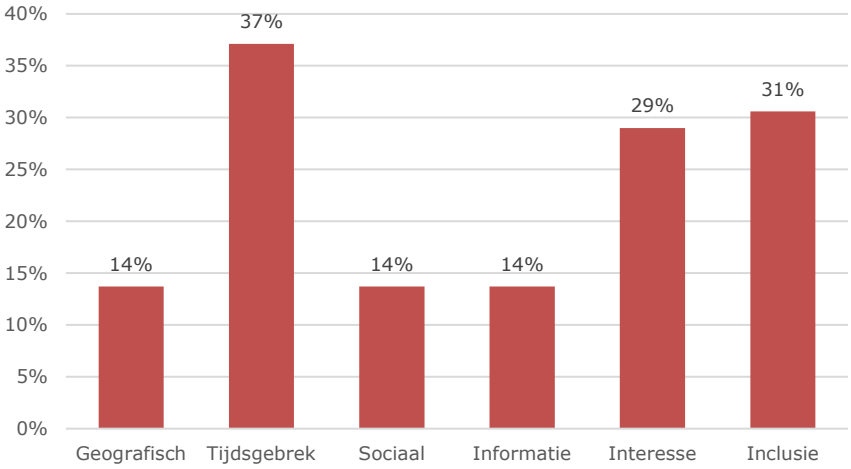

Grafiek 11 geeft de percentages van de drempels weer die respondenten (n=124) weerhouden actief deel te nemen aan de podiumkunsten. Tijdsgebrek wordt door 37,1% van de respondenten aangeduid als een drempel in de actieve deelname aan de podiumkunsten. Vervolgens worden de drempels rond inclusie het vaakst aangeduid door de respondenten (30,6%), op de voet gevolgd door drempels rond interesse (29%). De meest voorkomende drempels zijn dan ook "Ik heb er geen tijd voor" (n=42), "De podiumkunsten zijn meestal niet toegankelijk voor niet-horende personen" (n=28) en "Het is niet mogelijk om het geluid te linken aan mijn hoortoestel/CI" (n=26).

Grafiek 12 geeft de percentages van de drempels weer voor actieve deelname aan de podiumkunsten op basis van het gehoor van de respondenten. Er is een significant verschil tussen de aantallen horende, slechthorende en dove respondenten die aangeven dat tijdsgebrek een drempel is bij de actieve deelname aan de podiumkunsten (Chi^2<0,001; df>1; p<0,05). 71,4% van de horenden geeft tijdsgebrek aan als een drempel terwijl 16,1% van de slechthorenden en 7,7 % van de doven het als een drempel ervaren. Een andere drempel bij receptieve deelname waarbij een significant verschil tussen de groepen op basis van gehoor wordt waargenomen is de inclusiedrempel (Chi^2<0,001;

df>1; p<0,05). Inclusie vormt geen drempel voor actieve deelname voor de horende respondenten maar wel voor 45,2% van de slechthorende en 76,9% van de dove respondenten. Bij de andere categorieën van drempels voor actieve deelname wordt er wel voldaan aan de randvoorwaarden maar is er geen significant verschil.

Grafiek 12: Drempels actieve deelname per categorie en per gehoor, in %

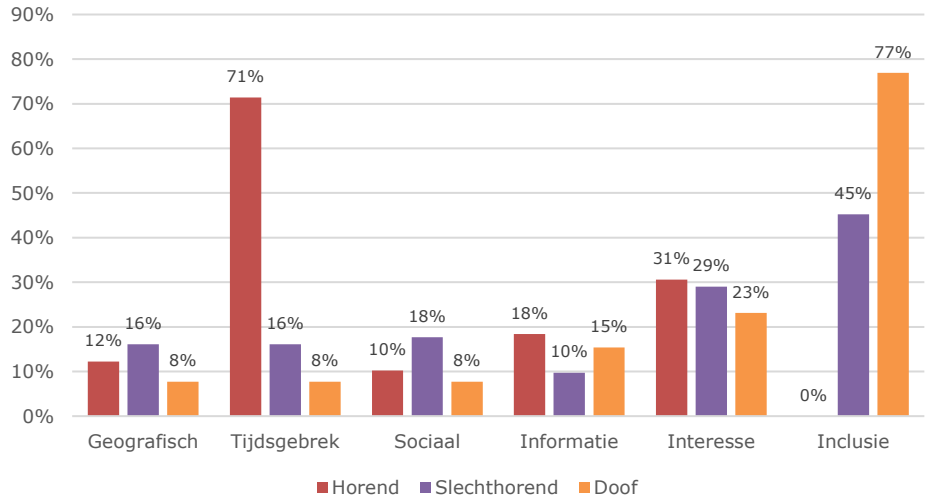

5. Tools en werkvormen voor inclusiviteit

De respondenten gaven meerdere suggesties om evenementen binnen de podiumkunsten toegankelijker te maken voor dove en slechthorende personen en gelijke deelname te bevorderen. Deze suggesties konden gegroepeerd worden in laagdrempelige aanpassingen, en financieel zwaardere aanpassingen. Verder onderscheiden we informatieve aanpassingen, materiële aanpassingen, aanpassingen in beleid en werking en aanpassingen omtrent een tolk.

Tabel 4: Tools per categorie

	Laagdrempelig	Financieel ingrijpend
Informatieve aanpassing	Preventieve aandacht voor gehoorschade verhogen Instructies vooraf gesproken en tekstueel aanbieden (of met tolk.)	Inzetten van videoboodschappen in VGT Korte cursusreeks VGT voor crewleden Experts zoals Doof&Events inschakelen
Materiële aanpassing	Projectie liedteksten	Trilplaten inzetten (Openbare) Ringleiding of de mogelijkheid geluid te linken met de gsm of hoorapparaten

Beleidsaanpassing	Volume achtergrondmuziek verlagen wanneer acteurs spreken Mogelijkheid plaats te kiezen links/rechts naargelang voorkeur op basis van gehoor Mogelijkheid plaats dichterbij podium te krijgen om beter te kunnen liplezen. Verlaagd/sociaal tarief voor doven en slechthorenden	Voorzien van tolkenkost, audiostreaming etc. in de budgettering. Meer tolken Vlaamse Gebarentaal – Nederlands voorzien Mogelijkheid bij ticketaankoop aan te geven dat er een tolk gewenst is. VGT en audiodescriptie creatief in de voorstellingen verwerken Omkadering rond het ontvangen van dove personen, en representatie en inclusie in de creatieprocessen.
Tolk	Inzetten schrijftolk voor vertaling gesproken taal naar boven- of ondertitels.	Tolk moet zichtbaar en goed belicht geplaatst, duidelijk mondbeeld en mimiek zijn heel belangrijk dus de tolk moet goed belicht worden (bv. gebruik van tweepuntsbelichting)

Enkele belangrijke toevoegingen bij deze aanpassingen zijn het belang van een goede timing van boven- en ondertitels, het is best dat ze gelijklopend worden weergegeven met de gesproken tekst of zelfs iets sneller. Bij het gebruik van ringleiding of andere technieken om hoorapparaten te linken met het geluid is het belangrijk de werking vooraf te testen. Verder zullen de aanpassingen meer doven en slechthorenden kunnen motiveren receptief deel te nemen aan de podiumkunsten. Daardoor zullen ze misschien sneller de stap zetten actief deel te nemen of zelf podiumkunsten te organiseren.

Deel 4. Discussie en conclusie

In dit deel beantwoorden we de onderzoeksvragen op basis van onze resultaten en de eerder besproken literatuur. Vervolgens formuleren we de beperkingen van dit onderzoek, aanbevelingen voor verder onderzoek, praktische en beleidsaanbevelingen. Tot slot vatten we de belangrijkste resultaten samen in de conclusie.

1. Bespreking

Uit onderzoek van Statistiek Vlaanderen blijkt dat meerderjarigen met een handicap minder deelnemen aan cultuur dan de algemene bevolking (Moons et al., 2025). Uit cijfers van Eurostat uit 2022 blijkt dat dezelfde trend terug te vinden is op Europees niveau (Eurostat, 2022). Specifieke cijfers in verband met de deelname van slechthorenden en doven zijn niet beschikbaar. Dit onderzoek vergelijkt daarom de frequentie, motivaties en drempels van de actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten van horende, slechthorende en dove volwassen in Vlaanderen.

1.1. Deelname aan de Podiumkunsten

De eerste onderzoeksvraag peilt naar de verschillen tussen de actieve en receptieve deelname aan podiumkunsten van horende, slechthorende en dove volwassenen in Vlaanderen. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat horende personen (98%) in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst vaker deelnamen aan de podiumkunsten dan slechthorenden (89,1%) en doven (71,4%). Over de drie doelgroepen heen namen respondenten het vaakst deel aan circus (80,6%) en theater (70,5%). Daarnaast nam ook de helft van de horende respondenten en de helft van de dove respondenten in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst deel aan dans. Bij de slechthorende respondenten is dit slechts 23,4%. Volgens cijfers van Statistiek Vlaanderen nam 92% van de volwassen bevolking zonder handicap in 2023 deel aan cultuur, terwijl slecht 78% van de volwassen bevolking met handicap deelnam aan cultuur (Moons et al., 2025). Dit onderzoek vult deze cijfers aan, maar gebruikt als referentieperiode het jaar voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst, in dit geval voorjaar 2024 tot en met voorjaar 2025.

Wanneer we de actieve en receptieve deelname van de respondenten binnen dit onderzoek vergelijken, concluderen we dat mensen beduidend meer receptief deelnemen aan de podiumkunsten dan actief. Bij de horende respondenten zijn dans (42%) en circus (43%) het meest populair. De percentages van actieve deelname bij de slechthorende respondenten liggen het laagst. Theater is het populairst als podiumkunst voor actieve deelname bij de dove respondenten (22%), gevolgd door dans en concerten (beide 14%). Er zijn geen slechthorenden of doven die actief deelnemen aan circus. Bij zowel actieve als receptieve deelname is duidelijk dat dove respondenten in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst minder deelnamen aan de podiumkunsten dan horende personen. Bij de vergelijking van de slechthorende respondenten met de horende respondenten is het verschil minder zichtbaar in de grafieken. In het algemeen komt dit overeen met de cijfers van het Statistiek Vlaanderen (Moons et al., 2025). Er is echter een gebrek aan kwantitatieve studies in Vlaanderen rond deelname aan podiumkunsten van dove en slechthorende personen.

Bij een diepere analyse van de actieve rollen die door de respondenten worden vervuld, valt op dat de horende respondenten voornamelijk een ondersteunende rol innemen bij zowel theater (7,9%) als circus (28,6%) en concerten (8,7%), maar ook vaak dansen (33,3%) of musiceren (8,7%). De

slechthorende respondenten vervullen het vaakst de rol van danser (6,7%) of muzikant (6,1%) en de dove respondenten nemen voornamelijk een ondersteunende rol in bij hun actieve deelname aan theater (22,2%) en concerten (11,1%).

Over het algemeen komen onze resultaten overeen met de resultaten van de Participatiesurvey van Universiteit Gent (Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie, 2022) en met de bevinding van het rapport van Statistiek Vlaanderen dat er minder personen met een handicap deelnemen aan podiumkunsten dan personen zonder handicap. Het is belangrijk hierbij te duiden dat in dit onderzoek enkel auditieve handicaps bevraagd werden, horende personen die een andere handicap hebben maar op vlak van gehoor geen hinder ondervinden, worden in dit onderzoek in de horende categorie geplaatst. Zowel aan de algemenere percentages van deelname als de percentages per rol valt op dat slechthorende minder actief deelnemen aan de podiumkunsten dan de andere twee groepen. Dit ligt in lijn met bevindingen uit het onderzoek van Collins (Collins et al., 2022). De hypothese dat slechthorende en dove personen minder deelnemen aan de podiumkunsten dan horende personen wordt dus ondersteund door de resultaten.

1.2. Motivaties

De tweede onderzoeksvraag bevraagt de motivaties achter de actieve en receptieve deelname aan podiumkunsten van horende, slechthorende en dove personen en hoe deze verschillen tussen de doelgroepen. De resultaten tonen aan dat respondenten voornamelijk actief deelnemen aan de podiumkunsten om zichzelf te ontwikkelen (53,3%), zich uit te drukken (46,7%) en iets moois of kwalitatiefs te creëren (43,3%). Wanneer we de motivaties indelen op basis van het gehoor van de respondenten, zijn de motivaties gelinkt aan actieve deelname van de horende respondenten voornamelijk zichzelf uitdrukken (53%) en de creatie van iets moois of kwalitatiefs (53%). Bij de slechthorende respondenten zijn dat zelfontwikkeling (60%) en zichzelf uitdrukken (50%). De dove respondenten zijn het meest gemotiveerd door zelfontwikkeling (67%) en de creatie van iets unieks of innovatief (67%). Deze resultaten komen overeen met de bevindingen van de Amerikaanse Survey of Public Participation in the Arts. In Vlaanderen is er een gebrek aan recente cijfers rond de motivaties achter actieve cultuurparticipatie (National Endowment for the Arts, 2019).

Uit het onderzoek blijkt een gelijkaardige trend in de receptieve motivaties. Vooral ontspanning (83,6%) en interesse (84,5%) bewegen mensen tot receptieve deelname aan de podiumkunsten. Ingedeeld naargelang het gehoor van de respondenten krijgen de categorieën een gelijkaardige score toegewezen. Van de horende respondenten geeft 96% aan dat ontspanningsmotivaties hen bewegen tot plaatsnemen in het publiek terwijl bij de slechthorende (82%) en dove respondenten (90%) de motivaties gelinkt aan interesse op de eerste plaats landen. De tweede plaats gaat voor de groep doven (80%) en de groep slechthorenden (73%) naar ontspanningsmotieven en voor de groep horenden (86%) naar motivaties gelinkt aan interesse. Het belang van ontspanning en interesse komt overeen met de bevindingen uit het onderzoek van Van Regenmortel omtrent de bezoekersmotieven binnen amateurtheater (2013). Verder is er een gebrek aan recente cijfers rond de motivaties achter cultuurparticipatie om mee te vergelijken.

1.3. Drempels

Naast motivaties zijn er ook drempels die mensen kunnen weerhouden van actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten. De derde onderzoeksvraag toetst de drempels die horende, slechthorende en dove personen ervaren en hoe deze van elkaar verschillen tussen de doelgroepen. Uit de resultaten blijkt dat tijdsgebrek en inclusie de grootste drempels zijn voor zowel actieve als receptieve deelname. Bij de actieve deelname geeft 71,4% van de horende respondenten tijdsgebrek aan als drempel, terwijl de inclusiedrempel het vaakst werd aangeduid door de dove (76,9%) en slechthorende (45,2%) respondenten.

In het algemeen geeft 44,4% van de respondenten aan dat tijdsgebrek een drempel is voor receptieve deelname, voor actieve deelname is dat 37,1%. De tijdsdrempel komt overeen met de bevindingen uit zowel het onderzoek van Fancourt (2020) als Mullens en Glorieux (2019). Tijdsgebrek kan een gevolg zijn van de levensfase of de (fulltime) tewerkgestelde realiteit van de respondenten (Beunen et al., 2015). Het is ook mogelijk dat de respondenten eerder een perceptie hebben van een gebrek aan tijd, dan werkelijk een tekort aan tijd om participatie mogelijk te maken (Mullens & Glorieux, 2019).

Voor 49% van de respondenten is inclusie een drempel bij receptieve deelname en voor 31% bij actieve deelname. Wanneer we de drempels categoriseren op basis van het gehoor van de respondenten blijkt echter dat geen enkele horende persoon inclusiedrempels had aangegeven. In tegenstelling tot de 0% horende respondenten, gaven alle dove respondenten (100%) inclusie aan als drempel voor receptieve deelname aan de podiumkunsten. Bij de slechthorende respondenten was dat 77%. Inclusie was in de participatiesurvey van 2014 niet inbegrepen als mogelijke drempel voor cultuurparticipatie (Beunen et al., 2015; Lievens et al., 2015). Internationaal zijn er echter wel onderzoeken die inclusie aangeven als mogelijke drempel die personen weerhoudt deel te nemen aan de podiumkunsten. Op vlak van actieve deelname benoemen Lawrence en Richardson het ontbreken van centrale, toegankelijke informatie over mogelijkheden en een beperking van de beleving door het niet kunnen waarnemen van zachte geluiden als enkele drempels (Lawrence, 2016). Daarnaast zorgen de attitudes en het gebrek aan bewustzijn van kunstaanbieders en het gebrek aan representatie in het aanbod voor een gevoel van ongelijkheid en sociale uitsluiting (Fulford & Ginsborg, 2014; Richardson, 2020).

1.4. Tools en werkvormen

De vierde onderzoeksvraag brengt de tools en werkvormen in kaart die kunnen worden ingezet om een gelijke deelname aan de podiumkunsten voor doven en slechthorenden te bevorderen en de drempels rond inclusie te overbruggen. De respondenten gaven meerdere suggesties om evenementen binnen de podiumkunsten toegankelijker te maken voor dove en slechthorende personen en gelijke deelname te bevorderen. Die kwamen gedeeltelijk overeen met de bevindingen uit de literatuurstudie. De tools en werkvormen kunnen verdeeld worden in vier categorieën: aanpassingen gelinkt aan een tolk, informatieve, materiële en beleidsaanpassingen. Binnen de verschillende categorieën zijn er laagdrempelige suggesties en financieel ingrijpende suggesties.

Een eerste manier die de respondenten voorstellen om podiumkunsten toegankelijker te maken voor doven en slechthorende is het inzetten van een tolk Vlaamse Gebarentaal - Nederlands. Ze vragen aan dat er meer tolken Vlaamse Gebarentaal – Nederlands voorzien zouden worden en dat mensen

bij ticketaankoop zouden kunnen aangeven dat er een tolk gewenst is. Een veel voorkomende manier om podiumkunsten toegankelijk te maken, is het gebruik van een tolk aan de zijkant van het podium. Een tweede en laagdrempelige manier om een tolk in te zetten is het gebruik van een schrijftolk die het gesproken Nederlands en de gebruikte geluiden vertaalt naar geschreven Nederlands in ondertitels of boventitels. Een derde manier die de respondenten voorstellen is het creatief verwerken van VGT en audiodescriptie in de voorstellingen. De creatie wordt dan inherent toegankelijk voor dove personen. McDougall benoemt nog een vierde manier om tolken te gebruiken in theater: schaduwtolken. Bij deze vorm van tolken wordt gebarentaal geïntegreerd in het theater (McDougall, 2013). Verder is het binnen concerten mogelijk om signdance te integreren (Vandenbussche, 2018).

Een informatieve aanpassing die de respondenten aanhaalden, is het preventief verhogen van de aandacht voor gehoorschade. Verder vragen ze instructies vooraf niet enkel als een gesproken boodschap af te spelen maar deze ook tekstueel zichtbaar te maken of via een doventolk te laten vertalen naar Vlaamse Gebarentaal. Op vlak van promotie komt ook het inzetten van videoboodschappen in Vlaamse Gebarentaal aan bod, op die manier zouden doven en slechthorenden beter geïnformeerd kunnen worden en verkleint de drempel op vlak van informatie. Daarnaast suggereren de respondenten ook dat de creatie van een korte cursusreeks Vlaamse Gebarentaal voor crewleden een goede stap zou zijn, vermoedelijk om de eerder vermelde attitudes en het bewustzijn van kunstaanbieders te verbeteren (Fulford & Ginsborg, 2014). Als laatste informatieve aanpassing raden ze organisatoren aan om contact op te nemen met experts om een evenement inclusiever te maken.

De materiële tools die ingezet kunnen worden zijn financieel het meest ingrijpend. Enkele voorstellen van de respondenten zijn het inzetten van trilplaten voor de muziekbeleving, het gebruik van (openbare) ringleiding of de mogelijkheid geluid te linken met de gsm of hoorapparaten. Dit komt overeen met de bevindingen uit de literatuurstudie. Enkele voordelen van ringleiding zijn dat er, naast de ringleiding zelf, geen nood is aan extra apparatuur. De overdracht van het signaal naar het gehoorapparaat gebeurt zonder ruis of akoestische vervorming, ontvangers of koptelefoons, en mensen hebben bewegingsvrijheid (Amplifon, 2024). Een andere tool die de mogelijkheid geeft geluid te linken met hoorapparaten of CI's is de Roger techniek (Phonak, 2025). Een tool die niet werd besproken door de respondenten is het gebruik van Smart Caption Glasses, waarbij doven en slechthorenden op een discrete, personaliseerbare manier ondertiteling krijgen binnen hun gezichtsveld (Burke, 2018). Daarnaast kan er in de plaats van trilplaten ook gebruik gemaakt worden van Woojers, een riem die muziek omzet naar voelbare trillingen (Tegelaar, 2023).

De resultaten wijzen ook op een aantal beleidsaanpassingen. De respondenten stellen bijvoorbeeld voor dat doven en slechthorenden de mogelijkheid krijgen om dichter bij het podium te zitten zodat ze beter kunnen liplezen en de voorkeur kunnen geven aan de linker- of rechterkant. Ze vragen ook aan dat organisaties tolkenkost, audiostreaming en dergelijke voorzien in de budgettering. Een laatste aanpassing die ze wensen te zien is omkadering rond het ontvangen van dove personen, meer representatie en meer inclusie in de creatieprocessen.

Deze tools en werkvormen zouden de drempels rond inclusie en informatie voor doven en slechthorenden verlagen en dus de gelijke deelname aan de podiumkunsten bevorderen.

2. Beperkingen eigen onderzoek

Dit onderzoek is onderworpen aan enkele beperkingen. Hier worden er vijf besproken. De eerste beperking is het gebrek aan dove respondenten. Dit kan gelinkt worden aan verschillende oorzaken. Een eerste oorzaak is de positionaliteit van de onderzoeker en het gebrek aan connecties van de onderzoeker met dove en slechthorende personen. Het verspreiden van de vragenlijst en het verzamelen van dove en slechthorende respondenten werd bemoeilijkt door de bijna volledig horende omgeving van de onderzoeker en zou waarschijnlijk vlotter zijn verlopen indien de onderzoeker linken had met dove en slechthorende personen. Een tweede oorzaak is dat het onderzoek uit initiatief van de onderzoeker kwam en niet werd ondersteund door een organisatie. Een organisatie die actief werkt met en rond doven en slechthorenden zou belangrijke expertise en input kunnen bijdragen aan het onderzoek. Een derde oorzaak is dat het onderzoek werd gevoerd met eigen middelen van de onderzoeker waardoor er geen budget was voor bijvoorbeeld een vertaling van de onderzoeksopzet en de vragenlijst naar Vlaamse Gebarentaal. Met deze vertaling zouden het onderzoek en de vragenlijst toegankelijker zijn voor Vlaamse Gebarentalige doven. Als gevolg werd de vragenlijst enkel in het geschreven Nederlands beschikbaar gesteld en niet in Vlaamse Gebarentaal terwijl dat wel toegankelijker zou zijn voor Vlaamse Gebarentalige doven, waardoor er meer dove respondenten verzameld zouden kunnen zijn en de steekproef groter en meer representatief zou zijn.

Een tweede beperking is de duur van het onderzoek. Aangezien het onderzoek zich slechts spreidde over tien maanden stond de vragenlijst slechts enkele weken open. Dit heeft ook deels te maken met het timemanagement van de onderzoeker. Indien het onderzoek langer duurde en/of de vragenlijst sneller was opgesteld, kon de vragenlijst langer open staan voor het publiek en de verzameling van respondenten.

Een derde beperking is de vertekening van de steekproef. Voornamelijk het lage aantal dove respondenten leidt tot een vertekend beeld aangezien een enkele respondent een groter effect heeft op de responspercentages van een groep van slechts 17 respondenten dan bij een groep van 50 à 60 respondenten. Daarnaast bezorgt het lage aantal van de respondenten dat actief deelneemt aan de podiumkunsten voor een vertekend beeld (N=30). Volgens Baarda moet een steekproef zo gekozen zijn dat diens kenmerken ook die van de populatie goed weerspiegelen. Om een normaal verdeling te benaderen zouden we minstens 100 respondenten per doelgroep moeten verzamelen (Baarda et al., 2011).

Een vierde beperking is dat, binnen de podiumkunsten, vier grote categorieën bevraagd werden. Musical en comedy werden niet apart geïncludeerd, maar eerder gezien als onderdeel van de overkoepelende term theater. Er werd ook geen onderscheid gemaakt werd tussen de verschillende soorten dans. Daarnaast werd er geen onderscheid gemaakt tussen amateurpodiumkunsten en professionele podiumkunsten waardoor de respondenten de vragenlijst mogelijks enkel invulden met professionele deelname aan de podiumkunsten in het achterhoofd. Deze beperkingen werd duidelijk uit een vergelijking tussen de resultaten van dit onderzoek met de resultaten uit het onderzoek van Lievens et al. (2014).

Een vijfde en zesde beperking zijn tegelijkertijd sterktes van het onderzoek, namelijk de kwantitatieve aard en het enkel beschikbaar stellen van een online versie van de vragenlijst. De kwantitatieve aard zorgt ervoor dat er minder diepgang mogelijk is in de bevraging en de vragen niet individueel kunnen afgestemd worden op de ervaringen van de respondenten. Dit zou in kwalitatief onderzoek bijvoorbeeld via interviews wel mogelijk geweest zijn. Het online aspect sluit mensen uit die geen toegang hebben tot het internet of niet digitaal geletterd zijn.

3. Aanbevelingen verder onderzoek

Er is in Vlaanderen een gebrek aan kwantitatieve gegevens enerzijds die de cultuurparticipatie van doven en slechthorenden in kaart brengen en anderzijds die de motivaties achter cultuurparticipatie in Vlaanderen onderzoeken. Verder kwantitatief onderzoek waarbij de vragen vertaald worden in Vlaamse Gebarentaal, waarbij het aantal categorieën binnen podiumkunsten uitgebreider is, en waarbij de steekproef representatiever is, zou betere en minder vertekende resultaten kunnen voortbrengen.

In een volgende stap zou er kwalitatief onderzoek gedaan kunnen worden waarbij door middel van interviews of focusgroepen er dieper kan worden ingegaan op de noden, motivaties en drempels van doven en slechthorenden rond hun deelname aan de podiumkunsten. Hierbij kan er ook gewerkt worden binnen de verschillende aspecten van podiumkunsten onder andere de creërende organisaties, de kunstaanbieders, de spelers en de toeschouwers om een meer volledig beeld te creëren van de huidige situatie en de mogelijkheden voor de toekomst.

Verder zouden er ook praktijktesten gedaan kunnen worden om de huidige situatie rond gelijke deelname beter in kaart te brengen. Daarbij kunnen er bijvoorbeeld bij verschillende kunstaanbieders ter plekke mensen bevraagd worden rond hun ervaringen en de inclusie van personen met een handicap in de podiumkunsten.

Tot slot is het aangeraden de gelijke deelname van personen met een handicap in het algemeen verder te onderzoeken met het doel de gelijke deelname te bevorderen. Net zoals de resultaten van dit onderzoek uitwijzen, weerhouden hoogstwaarschijnlijk voornamelijk drempels rond inclusie alle personen met een handicap op de een of andere manier.

4. Praktische en beleidsaanbevelingen

Dit onderzoek focust op de gelijke actieve en receptieve deelname aan de podiumkunsten van horenden, slechthorenden en doven. Voorheen maakte de deelname van doven en slechthorenden deel uit van de deelname van personen met een handicap in het algemeen. Verschillende handicappen vereisen echter verschillende maatregelen. Via dit onderzoek werden onder andere de drempels die doven en slechthorenden ondervinden bij hun actieve en receptieve deelname duidelijk, samen met enkele tools die deze drempels kunnen verlagen of zelfs opheffen.

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap zouden projecten ter bevordering van gelijke deelname aan de podiumkunsten van horende, slechthorenden en doven kunnen subsidiëren. Daarnaast zou de overheid ook het inzetten van eerder vernoemde informatieve tools kunnen ondersteunen. Op langere termijn zou de overheid een decreet kunnen opstellen dat organisaties verplicht inclusieve maatregelen zoals gebruik van tolken, ringleiding of cursussen VGT voor de werknemers op te nemen in hun beleid en werking.

Cultuurcentra en kunstaanbieders stellen we voor een interne beleidsaanpassing door te voeren waarbij mogelijkheden ter bevordering van gelijke deelname geïncludeerd worden in het beleidsplan en de visie van de organisatie. Daarnaast raden we hen aan enkele tools in gebruik te nemen om de podiumkunsten toegankelijker te maken. Naast een heleboel financieel ingrijpendere maatregelen zijn er verschillende maatregelen die op korte termijn toegepast kunnen worden.

Organisaties die podiumkunsten creëren moedigen we aan om zich open te stellen en toekomstige creaties vaker inherent toegankelijk te maken voor doven en slechthorenden, zowel in het publiek als gedurende het creatieproces. Niet noodzakelijk door steeds een professionele tolk te laten vertalen, maar zoals het onderzoek van Richardson uitwijst door de horende, slechthorende en dove personen zelf hun manier van communicatie te laten uitzoeken (Richardson, 2019).

5. Conclusie

Uit onderzoek van Statistiek Vlaanderen blijkt dat personen met een handicap minder vaak deelnemen aan cultuur dan personen zonder handicap (Moons et al., 2025). Daarom brengt dit onderzoek de actieve en receptieve deelname van horende, slechthorende en dove volwassenen in Vlaanderen in kaart. De respondenten geven hierbij ook inzicht in wat hun motiveert en net weerhoudt om deel te nemen aan de podiumkunsten. Uit de resultaten blijkt dat de slechthorende en dove in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst zowel actief als receptief minder vaak deelnamen aan podiumkunsten dan de horende respondenten. De motivaties achter hun deelname waren bij alle doelgroepen voornamelijk gerelateerd aan ontspanning en interesse. Zowel de horende als de slechthorende en de dove respondenten gaven tijdsgebrek aan als een drempel, de laatste twee groepen duidden ook op inclusie als een drempel bij zowel actieve als receptieve deelname. Enkele tools om de inclusiedrempels te verlagen en de gelijke deelname aan de podiumkunsten te bevorderen zijn het gebruik van schrijftolken, schaduwtolken, ringleiding, trilplaten, het integreren van tolkenkost en audiostreaming in de budgettering en de creatie van voorstellingen die inherent toegankelijke zijn en een juiste representatie bieden van en aan doven en slechthorenden.

We raden het Departement Cultuur, Jeugd en Media en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap aan na te gaan op welke manieren ze zowel op korte als lange termijn projecten ter bevordering van de gelijke deelname aan de podiumkunsten van doven en slechthorenden kunnen ondersteunen. Organisaties gelinkt aan de podiumkunsten adviseren we om tools in gebruik te nemen die de drempels voor doven en slechthorende kunnen verlagen en zo de gelijke deelname kan bevorderen. Voor verder onderzoek is het van belang voldoende respondenten te verzamelen voor een representatieve steekproef die de normaal benadert en in te zetten op kwalitatief en diepgaand onderzoek dat alle aspecten van de podiumkunsten in acht neemt.

Dankwoord

Wat enkele jaren geleden startte als een vreemde realisatie tijdens een avontuur in Edinburgh, bleek al snel een zaadje dat zich doorheen de jaren ontkiemde en uitgroeide tot het idee voor dit onderzoek. Met het schrijven van deze thesis komt er een einde aan mijn opleiding tot agoog aan de Vrije Universiteit Brussel. Na vijf leerrijke jaren zijn er enkele mensen die ik oprecht wil bedanken.

Allereerst gaat mijn dank uit naar mijn promotor Sofie Van Regenmortel. Toen ik op zoek was naar een promotor voor mijn onderzoek, zei ze zonder enige twijfel toe. Zonder haar goede feedback, sterke SPSS-skills, enorme toewijding en aanmoedigende woorden was dit niet gelukt. Lieve Sofie, jij bent goud waard.

AHOSA vzw, VGT Leren, vzw KIDS en Doof&Events wil ik bedanken voor de verspreiding van de flyer en de vragenlijst via hun sociale media en/of e-mail. Ruth van Doof&Events bedank ik voor de tips en informatie. Zonder jullie had ik waarschijnlijk niet zoveel slechthorende en dove respondenten verzameld.

Bedankt aan iedereen die mijn vragenlijst invulde, en iedereen die mijn onderzoek, flyer en vragenlijst verder deelde op sociale media.

Ik wil ook Dilara bedanken. Liefste thesisbuddy, zonder jou was ik honderd keer verdwaald in mijn eigen twijfels en uitstelgedrag. Bedankt voor je hulp, je schouder en je motiverende woorden. Zonder jou had ik sowieso pas in augustus ingediend.

Bedankt ook aan Bo en Indra, zonder jullie babbels zou ik compleet zot geworden zijn. Bedankt om jullie ervaringen met me te delen, en me een gevoel van herkenning te geven wanneer ik het noorden even kwijt was.

Mama en Koen, papa en Joke, Nelle en Marie, om mijn testpiloten te zijn en mijn onderzoek te delen en mijn vragen doorheen het proces te beantwoorden. Zonder jullie onvoorwaardelijke steun, liefde, hulp en aanmoediging had ik deze opleiding waarschijnlijk niet tot een goed einde gebracht. Dank jullie wel!! Het waren vijf lange jaren vol ups en down, maar het einde is in zicht. Bedankt mama en papa voor de vele kansen. Bedankt om in mij te geloven.

En mama, bedankt om mijn thesis volledig na te lezen. Het spijt me van de mega lange zinnen, en vooral: de dt-fouten!

Tot slot ook een dikke dankjewel aan Flor, voor de knuffels, kusjes, speel- en wandelpauzes en aan Beau, Fay, Manou, Skye en Stella voor de verplichte knuffelpauzes, de lieve kopjes en het gezelschap. Ik werkte bijna nooit alleen aan deze thesis, vaak moest ik mijn bureau zelfs delen. 🐾

Bronnen

Albright, A. C., & Dils, A. (2001). Strategic Abilities: Negotiating the Disabled Body in Dance. In *Moving History/Dancing Cultures: A Dance History Reader* (pp. 56-66). Wesleyan University Press. http://hdl.handle.net/2027/spo.act2080.0037.313

Amplifon. (2024, juli 29). *Wat is een ringleiding—Nieuws & Blog*. Amplifon. https://www.amplifon.com/nl-be/nieuws-en-blog/wat-is-een-ringleiding-en-hoe-gebruiken

Archbell, K. A., Coplan, R. J., Nocita, G., & Rose-Krasnor, L. (2019). Participation in Structured Performing Arts Activities in Early to Middle Childhood: Psychological Engagement, Stress, and Links With Socioemotional Functioning. *Merrill-Palmer Quarterly*, *65*(3), 329-355.

Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., van der Velden, T., & de Goede, M. (2013). *Basisboek Kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers. https://www.noordhoff.nl/product/-/webshop/hoger-onderwijs/exact-techniek-onderzoek/basisboek-kwalitatief-onderzoek/9789001888183

Baarda, B., De, M., Cor, G., & van Dijkum, C. (2011). *Basisboek Statistiek met SPSS* (4de dr.).

Bahl, H. (2020, december 2). *The Deaf and Hard-Hearing and their Perception of Music*. https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-116046/v1

Beunen, S., Siongers, J., Willekens, M., Van Steen, A., & Lievens, J. (2015). *Participatie in Vlaanderen 2 Eerste analyses van de Participatiesurvey 2014*. Acco. https://cultuurenmedia.be/images/publicaties2015/Participatie%20in%20Vlaanderen%202014%20boek%202.pdf

Block, E. P., Wong, M. D., Kataoka, S. H., & Zimmerman, F. J. (2022). A symphony within: Frequent participation in performing arts predicts higher positive mental health in young adults. *Social Science & Medicine*, *292*, 114615. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114615

Bone, J. K., Bu, F., Fluharty, M. E., Paul, E., Sonke, J. K., & Fancourt, D. (2021). Who engages in the arts in the United States? A comparison of several types of engagement using data from The General Social Survey. *BMC Public Health*, *21*(1), 1349. https://doi.org/10.1186/s12889-021-11263-0

Bone, J. K., Fancourt ,Daisy, Sonke ,Jill K., & and Bu, F. (2024). Participatory and Receptive Arts Engagement in Older Adults: Associations with Cognition Over a Seven-Year Period. *Creativity Research Journal*, *36*(3), 436-450. https://doi.org/10.1080/10400419.2023.2247241

Braun, V., & Clarke, V. (2024). Supporting best practice in reflexive thematic analysis reporting in Palliative Medicine: A review of published research and introduction to the Reflexive Thematic

Analysis Reporting Guidelines (RTARG). *Palliative Medicine*, *38*(6). https://doi.org/10.1177/02692163241234800

Brosens, D., Dury, S., Vertonghen, J., Verte, D., & De Donder, L. (2017). Understanding the Barriers to Prisoners' Participation in Sport Activities. *The Prison Journal*, *97*(2), 181-201. https://doi.org/10.1177/0032885517692795

Burke, S. (2018, oktober 30). *Smart glasses for the hard of hearing are changing theater in London | CNN Business*. CNN. https://www.cnn.com/2018/10/30/tech/smart-caption-glasses

Cabral, R. G. (2022). Deaf Art and Deaf Women Poets: Clippings of an Anthropological Path. *Anthropology and Ethnology Open Access Journal*, *5*(2), 1-10. https://doi.org/10.23880/aeoaj-16000182

Campos, R. (2024). Art and citizenship: Practices and discourses of young artivists in Portugal. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, *11*(2), 190-211. https://doi.org/10.1080/23254823.2023.2234967

Cavdir, D. (2024). Development of embodied listening studies with multimodal and wearable haptic interfaces for hearing accessibility in music. *Frontiers in Computer Science*, *5*. https://doi.org/10.3389/fcomp.2023.1162758

Cheng, L., & Mcgregor, I. (2024). Pedagogical Approaches in Music and Audio Education for Deaf and Hard-of-Hearing Students. *Organised Sound*, *29*(2), 188-196. https://doi.org/10.1017/S1355771824000074

Chen-Hafteck, L., & and Schraer-Joiner, L. (2011). The engagement in musical activities of young children with varied hearing abilities. *Music Education Research*, *13*(1), 93-106. https://doi.org/10.1080/14613808.2011.553279

Chheda, K., Baxi, P., Agarwal, T., Varma, P., & Jha, A. M. (2024). Perspectives on barriers to Social Inclusion (SI) for disabled individuals in the performing arts. *Multidisciplinary Reviews*, *6*, 2023ss048. https://doi.org/10.31893/multirev.2023ss048

Clarke, A. K., Bartoli, A. J., & Omigie, D. (2023). Exploring barriers to and drivers of participatory arts engagement in early adolescence. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. https://doi.org/10.1037/aca0000576

Collins, A., Rentschler, R., Williams, K., & Azmat, F. (2022). Exploring barriers to social inclusion for disabled people: Perspectives from the performing arts. *Journal of Management & Organization*, *28*(2), 308-328. https://doi.org/10.1017/jmo.2021.48

Consensus. (2025). *Search - Consensus: AI Search Engine for Research*. https://consensus.app/search/

Cripps, J., Lyonblum, E., & Small, A. (2023). Signed Music in the Deaf Community: Performing The Black Drum at Festival Clin d'Oeil | Journal of Festive Studies. *Jorunal of Festive Studies*, *4*(1), 191-215.

Cuijpers, C. (2018). *Enhancing the music festival experience for hearing-impaired people: Designing an inclusive visual/ tactile dance game*. https://repository.tudelft.nl/record/uuid:fc203340-4f55-48cc-825a-b874cfe201a7

Danko, D. (2018). Artivism and the Spirit of Avant-Garde Art. In V. D. Alexander, S. Hägg, S. Häyrynen, & E. Sevänen (Red.), *Art and the Challenge of Markets Volume 2: From Commodification of Art to Artistic Critiques of Capitalism* (pp. 235-261). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-64644-2_9

Departement Cultuur, Jeugd & Media. (2025). *VGT: Een erkende taal | Departement Cultuur, Jeugd & Media*. https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/vlaamse-gebarentaal/vgt-een-erkende-taal

Doof Vlaanderen. (2018, maart 23). *Over doof zijn* [Text]. Over doof zijn. https://www.doof.vlaanderen/doof-vgt/over-doof-zijn-0

Eurostat. (2022). *Culture statistics—Cultural participation*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_participation

Fancourt, D., Baxter, L., & Lorencatto, F. (2020). Barriers and enablers to engagement in participatory arts activities amongst individuals with depression and anxiety: Quantitative analyses using a behaviour change framework. *BMC Public Health*, *20*(1), 272. https://doi.org/10.1186/s12889-020-8337-1

Fancourt, D., & Mak, H. W. (2020). What barriers do people experience to engaging in the arts? Structural equation modelling of the relationship between individual characteristics and capabilities, opportunities, and motivations to engage. *PLOS ONE*, *15*(3), e0230487. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0230487

Fancourt, D., & Steptoe, A. (2019). The art of life and death: 14 year follow-up analyses of associations between arts engagement and mortality in the English Longitudinal Study of Ageing. *BMJ*, l6377. https://doi.org/10.1136/bmj.l6377

Foster, E. M., & Marcus Jenkins, J. V. (2017). *Does Participation in Music and Performing Arts Influence Child Development? - E. Michael Foster, Jade V. Marcus Jenkins, 2017*. https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/0002831217701830

Fulford, R., & Ginsborg, J. (2014). Can you hear me? Effects of hearing impairments on verbal and non-verbal communication during collaborative musical performance. *Psychology of Music*, *42*(6), 846-855. https://doi.org/10.1177/0305735614545196

Groot, B., de Kock, L., Liu, Y., Dedding, C., Schrijver, J., Teunissen, T., van Hartingsveldt, M., Menderink, J., Lengams, Y., Lindenberg, J., & Abma, T. (2021). The Value of Active Arts Engagement on Health and Well-Being of Older Adults: A Nation-Wide Participatory Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(15), Article 15. https://doi.org/10.3390/ijerph18158222

Haggerty, L. (2006). Adjusting the margins: Building bridges between deaf and hearing cultures through performance arts. *Theses*. https://scholarworks.rit.edu/theses/6924

Hargrave, M. (2015). The End of Disability Arts: Theatre, Disability, and the Social Model. In M. Hargrave (Red.), *Theatres of Learning Disability: Good, Bad, or Plain Ugly?* (pp. 21-46). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137504395_2

Het Scheldeoffensief. (2021, september 16). *Home—Het Scheldeoffensief*. https://hetscheldeoffensief.be/, https://hetscheldeoffensief.be/

Hickey-Moody, A. (2021). Arts and Disability. In *Oxford Research Encyclopedia of Education*. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.37

IBM. (2024). *IBM SPSS Software*. https://www.ibm.com/spss

Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie. (2022). *PaS 2022*. https://rwebtools.ugent.be/pas2022/ak_dansen

King, N. (2020). Building a Bridge Between the Deaf Community and Art Therapy. *Art Therapy*. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07421656.2020.1757393

Kunstenpunt. (2023). *A Fair New World?!* Kunstenpunt. https://www.kunsten.be/dossiers/a-fair-new-world/

Lawrence, M. (2016, mei 31). *Barriers to Access: Report on the Barriers Faced by Young Disabled and D/deaf People in Accessing Youth Arts Provision in Scotland*. https://www.boptheatre.co.uk/wp-content/uploads/2016/11/BOP-BTA-22-FEB.pdf

Lievens, J., & Siongers, J. (2018). *Surveyonderzoek: Een ultra-HD breedbeeld blik | John Lievens en Jessy Siongers*.

Lievens, J., Siongers, J., & Waege, H. (2015). *Participatie in Vlaanderen 1 Basisgegevens en kerncijfers van de Participatiesurvery 2014*. ACCO. https://cultuurenmedia.be/images/publicaties2015/Participatie%20in%20Vlaanderen%202014%20boek%201.pdf

Llewellyn, A., & Hogan, K. (2000). The Use and Abuse of Models of Disability. *Disability & Society*, *15*(1), 157-165. https://doi.org/10.1080/09687590025829

Luey, H. S., Glass, L., & Elliott, H. (1995). Hard-of-hearing or deaf: Issues of ears, language, culture,

and identity. *Social Work*, *40*(2), 177-182.

Martin, A. J., Anderson ,Michael, & and Adams, R.-J. (2012). What Determines Young People's Engagement with Performing Arts Events? *Leisure Sciences*, *34*(4), 314-331. https://doi.org/10.1080/01490400.2012.687631

McDougall, D. (2013, januari 20). Shadow Interpreting on Stage. *TerpTheatre*. https://terptheatre.org/shadow-interpreting-on-stage/

Medrado, A., Rega ,Isabella, & and Paulla, M. (2022). South-to-South dialogues between Brazilian and Kenyan artivists: Decolonial and intersectional feminist perspectives. *Tapuya: Latin American Science, Technology and Society*, *5*(1), 2126245. https://doi.org/10.1080/25729861.2022.2126245

Mekdjian, S. (2018). Urban artivism and migrations. Disrupting spatial and political segregation of migrants in European cities. *Cities*, *77*, 39-48. https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.05.008

Moons, D., Vanweddingen, M., & Weekers, K. (2025). *Maatschappelijke Positie en Participatie van Personen met een Handicap*. 105-107.

Mullen, R., Davis, J. A., & Polatajko, H. J. (2012). Passion in the performing arts: Clarifying active occupational participation. *WORK*, *41*(1), 15-25. https://doi.org/10.3233/WOR-2012-1236

Mullens, F., & Glorieux, I. (2015). *Tijdsdrempels, vrije tijd en cultuurparticipatie*.

Mullens, F., & Glorieux, I. (2019). *Tijdsdrempels, vrije tijd en cultuurparticipatie*. https://cultuurenmedia.be/images/Publicaties_2019/Tijdsdrempels.pdf

National Endowment for the Arts. (2019). *U.S. Patterns of Arts Participation: A Full Report from the 2017 Survey of Public Participation in the Arts*. https://www.arts.gov/impact/research/publications/us-patterns-arts-participation-full-report-2017-survey-public-participation-arts

Olympique Dramatique. (2024). *[Meeuw]*. Toneelhuis. https://toneelhuis.be/nl/programma/meeuw/

Onyx, J., Darcy, S., Grabowski, S., Green, J., & Maxwell, H. (2018). Researching the Social Impact of Arts and Disability: Applying a New Empirical Tool and Method. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, *29*(3), 574-589. https://doi.org/10.1007/s11266-018-9968-z

OpenAI. (2024, maart 13). *Introducing ChatGPT*. https://openai.com/index/chatgpt/

Perring, G. (2005). The Facilitation of Learning-Disabled Arts: A Cultural Perspective. In *Bodies in Commotion: Disability and Performance, edited by Carrie Sandahl and Philip Auslander* (pp. 175-189). University of Michigan Press.

Phonak. (2025). *Phonak voor Theaters—Verbind het publiek met het toneel*. Phonak Nederland.

https://rogervoortheaters.nl/

Qualtrics. (2025). *Qualtrics XM - Experience Management Software*. Qualtrics. https://www.qualtrics.com/nl/

Recker, K. (2017). Enjoying the performing arts with hearing loss: Challenges, options, and a look to the future. *The Journal of the Acoustical Society of America*, *141*(5_Supplement), 3780. https://doi.org/10.1121/1.4988316

Rena, M., Fancourt, D., Bu, F., Paul, E., Sonke, J. K., & Bone, J. K. (2023). Receptive and participatory arts engagement and subsequent healthy aging: Evidence from the Health and Retirement Study. *Social Science & Medicine*, *334*, 116198. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2023.116198

Richardson, M. (2019). Negotiating Power and Translation in a Bilingual (British Sign Language/English) Rehearsal Room. *New Voices in Translation Studies*, *20*. https://doi.org/10.14456/nvts.2019.7

Richardson, M. (2020). Interweaving Deaf and Hearing Cultural Practices in Performance Processes. *Performance Research*, *25*(4), 74-82. https://doi.org/10.1080/13528165.2020.1842600

Sandahl, C. (2002). Considering Disability: Disability Phenomenology's Role in Revolutionizing Theatrical Space. *Journal of Dramatic Theory and Criticism*, 17-32.

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2004). *Methoden en technieken van onderzoek*. Pearson Education.

Schmitt, P. (2017). Representations of Sign Language, Deaf People, and Interpreters in the Arts and the Media. *Sign Language Studies*, *18*(1), 130-147. https://doi.org/10.1353/sls.2017.0023

Smith, O. (2005). Shifting Apollo's frame: Challenging the body aesthetic in theater dance. In *Bodies in Commotion: Disability and Performance* (pp. 73-85). University of Michigan Press.

Statbel. (2024). *Structuur van de bevolking | Statbel*. https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking

Statistiek Vlaanderen. (2025). *Cultuurparticipatie*. Vlaanderen.be. https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/cultuur-en-vrije-tijd/cultuurparticipatie

Story, K. M., Yang, Z., & Bravata, D. M. (2021). Active and receptive arts participation and their association with mortality among adults in the United States: A longitudinal cohort study. *Public Health*, *196*, 211-216. https://doi.org/10.1016/j.puhe.2021.05.034

Tegelaar, S. (2023, maart 28). *Gehoor vinden bij een doof publiek*. Mestmag. https://www.mestmag.nl/artikelen/gehoor-vinden-bij-een-doof-publiek-24525

van der Leden, J. (2021, december 21). Boekman Extra #29: Toegang tot kunst en cultuur voor

mensen met een beperking. *Boekman Extra*, *29*. https://www.boekman.nl/verdieping/boekman-extra/boekman-extra-29-toegang-tot-kunst-en-cultuur-voor-mensen-met-een-beperking/

Van Regenmortel, S. (2013). *Een bomvolle parochiezaal? De publiekssamenstelling van het amateurtheater.* | *Scriptiebank*. https://scriptiebank.be/scriptie/2013/een-bomvolle-parochiezaal-de-publiekssamenstelling-van-het-amateurtheater

Vandenbussche, J. (2018, februari 23). *Doof op de dansvloer: "Ik leerde muziek voelen, zien en ruiken" - Journalistiek.gent*. https://journalistiek.gent/doof-op-de-dansvloer-ik-leerde-muziek-voelen-zien-en-ruiken/, https://journalistiek.gent/doof-op-de-dansvloer-ik-leerde-muziek-voelen-zien-en-ruiken/

Verbeke, A., Rodeyns, J., & De Backer, F. (2023). Disability aesthetics in Belgian arts and disability practices: A qualitative study from the perspective of the non-disabled, facilitating performing artists. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, *24*(4), 1-21. https://doi.org/10.1080/13569783.2023.2249412

Verenigde Naties. (2006). *Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*.

Vlaams Agentschap voor Personen met een Beperking. (2025). *Auditieve beperking* | *VAPH*. https://www.vaph.be/professionelen/mdt/mdv/modules/auditieve-beperking

Vlaams GebarentaalCentrum. (2025). Veelgestelde vragen—Hoeveel dove mensen zijn er in Vlaanderen? *Het Vlaams GebarentaalCentrum*. https://www.vgtc.be/veelgestelde-vragen/

Wang, D., & Liu, S. (2020). Performing Artivism: Feminists, Lawyers, and Online Legal Mobilization in China. *Law & Social Inquiry*, *45*(3), 678-705. https://doi.org/10.1017/lsi.2019.64

Yi, J., Lee, Y., Suh, J., & Kim, S.-H. (2022). Psychological determinants of non-attendees' resistance toward performing arts. *Journal of Business Research*, *149*, 690-699. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.05.043

Ziadi, N. (2025, mei 1). *Ubuntu Festival in Boom maakt optreden Pieter Embrechts toegankelijk met gebarentolk: 'Fijn dat ook slechthorenden kunnen genieten'* | *VRT NWS: nieuws*. VRTNWS. https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/30/boom-ubuntu-festival-pieter-embrechts-doventolk-de-klinkaard/

Bijlagen

1. Bijlage Flyer

2. Bijlage Geïnformeerde toestemming

Beste,

Dank je wel voor je interesse in ons onderzoek naar de gelijkenissen en verschillen in ervaringen van horende en dove of slechthorende volwassenen in de podiumkunsten in Vlaanderen. Om de inclusie in de podiumkunsten te verbeteren willen we ook de drempels en behoeften van deelnemers onderzoeken. Dit onderzoek is onderdeel van een masterthesis.

We willen je graag alle nodige informatie geven voordat je beslist of je wilt meedoen. Lees de volgende informatie goed door.

Er zijn geen risico's verbonden aan deelname aan dit onderzoek. We verzamelen alleen de gegevens die je invult in de vragenlijst. Alle informatie wordt vertrouwelijk behandeld en alleen voor dit onderzoek gebruikt. De resultaten worden samengevoegd, zodat individuele antwoorden niet herleidbaar zijn.

Deelname is volledig vrijwillig. Je kunt op elk moment stoppen zonder gevolgen. Als je stopt, worden jouw gegevens niet verder gebruikt.

Als je besluit mee te doen, vragen we je om de vragen zo volledig en nauwkeurig mogelijk te beantwoorden. Het invullen duurt ongeveer 7 minuten.

Als je graag op de hoogte wilt blijven van de resultaten, kan je aan het einde van de vragenlijst je e-mailadres achterlaten. Deze gegevens worden apart verwerkt. Heb je vragen over het onderzoek, dan kun je contact opnemen met de onderzoeker Lies Gijsen op het e-mailadres lies.gijsen@vub.be.

Door "Ja" hieronder aan te vinken, geef je aan dat je goed geïnformeerd bent over het onderzoek en de verwerking van je gegevens en dat je vrijwillig besluit mee te doen

Alvast bedankt!

- □ Ja, ik geef toestemming om mijn antwoorden anoniem te verwerken als onderzoeksgegevens. Ik neem vrijwillig deel aan het onderzoek.
- □ Neen, ik wens niet deel te nemen aan het onderzoek.

3. Bijlage Vragenlijst

1. Wat is uw geboortejaar?

……

2. Hoe identificeert u zich?

- Man
- Vrouw
- X

3. In welke regio bent u woonachtig?

- Antwerpen
- Limburg
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant
- West-Vlaanderen
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

4. Ik identificeer me als:

- horend persoon
- slechthorend persoon
- doof persoon

5. Wat is jouw hoogst behaalde opleidingsniveau?

- Geen diploma
- Lager secundair onderwijs (t.e.m. vierde middelbaar.)
- Hoger secundair onderwijs
- Professionele bachelor
- Academische bachelor
- Master
- Andere: ……

6. Wat is jouw huidige werksituatie?

- Student
- Werkend
- Werkzoekend
- Arbeidsongeschikt
- Gepensioneerd
- Andere: ……

7. Hoe heb je deze vragenlijst gevonden?

- AHOSA
- Doof Vlaanderen
- Vzw KIDS
- De Droommobiel vzw
- VGT Leren
- VGTC
- Olympique Dramatique
- Sociale Media
- Kennissen
- Familie
- Vrienden
- Andere: ……

8. De Vlaamse Gebarentaal is mijn:

- Moedertaal
- Tweede/ …taal
- Ik ken geen Vlaamse Gebarentaal.
- Andere ……
-

9. Komt u in contact met (Enkel indien 4 = Horend)

(1) Nooit – (2) Zelden – (3) Soms – (4) Vaak – (5) Zeer vaak

	(1) Nooit	(2) Zelden	(3) Soms	(4) Vaak	(5) Zeer vaak
Mensen die doof of slechthorend zijn?					
Vlaamse Gebarentaal?					
SMOG (Spreken met ondersteuning van gebaren)?					
Dove cultuur?					
Inclusieve podiumkunsten?					

10. Hoe vaak nam je het afgelopen jaar deel aan de volgende activiteit?

	Nooit	>1 x per jaar	>1 x per maand	1-3 x per week	4-7 x per week
Theater					
Dans					
Concerten (Muziek)					
Circus					

11. In welke rol nam je het afgelopen jaar deel aan theater? (Enkel indien 10 Theater ≠ Nooit)

Als maker Als acteur/speler Als creatief teamlid Als ondersteunend teamlid Als toeschouwer

12. In welke rol nam je het afgelopen jaar deel aan dans? (Enkel indien 10 Dans ≠ Nooit)

Als choreograaf Als danser/beweger Als creatief teamlid Als ondersteunend teamlid Als toeschouwer

13. In welke rol nam je het afgelopen jaar deel aan concerten (muziek)? (Enkel indien 10 Concerten ≠ Nooit)

Als muzikant Als geluidstechnicus Als creatief teamlid Als ondersteunend teamlid Als toeschouwer

14. In welke rol nam je het afgelopen jaar deel aan circus? (Enkel indien 10 Circus ≠ Nooit)

Als maker Als acteur/speler Als creatief teamlid Als ondersteunend teamlid Als toeschouwer

15. Indien je het afgelopen jaar op een andere manier deelnam aan een van de voorheen genoemde activiteiten, op welke manier? Gelieve hier een korte beschrijving te geven.

……

……

……

16. Waarom ga je als toeschouwer naar de podiumkunsten? (Meerdere antwoorden mogelijk) (Enkel indien 10 ≠ 4xNooit)

- Me amuseren
- Mezelf ontspannen
- Mijn gedachten verzetten
- Iets bijleren
- Meer te weten komen over deze kunstvorm
- Mijn kijk op de wereld veranderen
- Omdat het gratis is of niet te veel kost
- In beweging blijven
- Mezelf bezighouden
- Mensen met gelijkaardige interesses ontmoeten
- Samen dingen doen
- Sociale contacten onderhouden
- Nieuwe mensen ontmoeten
- Mij sociaal engageren
- Omdat iemand me meevroeg
- Iets doen dat mijn interesseert
- Uit belangstelling voor de voorstelling/ het concert
- Uit belangstelling voor bepaalde acteurs
- Uit belangstelling voor het theatergezelschap
- Ik ben een liefhebber van de podiumkunsten

17. Waarom kies je ervoor actief deel te nemen aan de podiumkunsten? (Meerdere antwoorden mogelijk) (Enkel indien 11 & 12 & 13 & 14 ≠ enkel toeschouwer)

- Mezelf ontwikkelen
- Mezelf uitdrukken
- Iets moois of kwalitatiefs creëren
- Experimenteren
- Iets unieks of innovatief creëren
- Erkenning krijgen van een publiek of anderen
- Anderen entertainen
- Er iets mee verdienen
- Een professionele carrière uitbouwen in deze discipline

18. Wat weerhoudt jou er van om vaker naar podiumkunsten te gaan kijken?
- Het aanbod aan podiumkunsten is te klein in mijn streek.
- De locatie van de podiumkunsten is meestal niet gemakkelijk bereikbaar.
- De locatie van de podiumkunsten is meestal niet in een veilige buurt.
- Er is een gebrek aan openbaar vervoer naar de locatie van de podiumkunsten.
- Ik heb er geen tijd voor.
- De uren van de podiumkunsten passen mij slecht.
- Het is te moeilijk om een kinderoppas te vinden.
- De tickets voor de podiumkunsten zijn te duur.
- Er is niemand die mij kan vergezellen.
- Ik voel me niet op mijn gemak bij podiumkunsten.
- Ik heb er te weinig informatie over de podiumkunsten.
- Het aanbod aan podiumkunsten interesseert me niet.
- Ik blijf liever thuis.
- De podiumkunsten interesseert me gewoon niet.
- De podiumkunsten zijn meestal niet inclusief.
- De podiumkunsten zijn meestal niet toegankelijk voor niet-horende personen.
- Ik kan de dialoog tussen op het podium niet waarnemen.
- Het is onmogelijk vanuit het publiek te liplezen.
- Het is niet mogelijk om het geluid te linken aan mijn hoortoestel/CI.
- Er is meestal geen audiodescriptie.
- Er is meestal geen tolk Vlaamse Gebarentaal – Nederlands aanwezig.
- Er is meestal geen boventiteling/ ondertiteling/ schrijftolk.
- Een voorstelling is meestal niet in Vlaamse Gebarentaal.
- Toegankelijke ondersteuning moet steeds op voorhand worden aangevraagd.
- Toegankelijke ondersteuning is niet altijd beschikbaar.
- Toegankelijke ondersteuning voor slechthorenden of doven is meestal niet in de voorstelling verwerkt.
- Er zijn geen Vlaamse Gebarentalige acteurs/spelers geïntegreerd in een voorstelling (die bijvoorbeeld schaduwtolken terwijl een andere acteur spreekt).

19. Wat weerhoudt jou er van om vaker actief deel te nemen aan de podiumkunsten?
- Het aanbod aan podiumkunsten is te klein in mijn streek.
- De locatie van de podiumkunsten is meestal niet gemakkelijk bereikbaar.
- De locatie van de podiumkunsten is meestal niet in een veilige buurt.
- Er is een gebrek aan openbaar vervoer naar de locatie van de podiumkunsten.
- Het is te moeilijk om een kinderoppas te vinden.
- Ik heb er geen tijd voor.
- De uren van de podiumkunsten passen mij slecht.
- Er is niemand die mij kan vergezellen.
- Ik voel me niet op mijn gemak binnen podiumkunsten.
- Ik heb er te weinig informatie over actieve deelname aan de podiumkunsten.
- Er is te weinig aanbod aan mogelijkheden om actief deel te nemen aan de podiumkunsten.

- Het aanbod aan mogelijkheden om actief deel te nemen aan de podiumkunsten interesseert me niet.
- Ik blijf liever thuis.
- De podiumkunsten interesseert me gewoon niet.
- De podiumkunsten zijn meestal niet inclusief.
- De podiumkunsten zijn niet toegankelijk voor niet-horende personen.
- Het is niet mogelijk om het geluid te linken aan mijn hoortoestel/CI.
- Er is meestal geen tolk Vlaamse Gebarentaal – Nederlands aanwezig.

20. Welke andere drempels ervaart u nog bij het deelnemen aan de podiumkunsten?

……
……
……

21. Welke tips zou je geven aan organisatoren van podiumkunsten om het event binnen de podiumkunsten toegankelijker te maken voor dove en slechthorende personen?

……
……
……

22. Heb je nog specifieke wensen of opmerkingen over podiumkunsten voor dove of slechthorende personen?

……
……
……

Wordt u graag op de hoogte gehouden van de resultaten van dit onderzoek?

- Ja (Gelieve hier uw e-mailadres achter te laten. Om de anonimiteit van dit onderzoek te garanderen zullen de e-mailadressen in een apart document bewaard worden.)
  ……
- Nee

Bedankt voor de tijd die u heeft genomen om aan deze vragenlijst deel te nemen.

Uw antwoord is geregistreerd.

4. Bijlage Tabellen

Grafiek 2: Gehoor	Horend	Slechthorend	Doof	Totaal
Ja	98,0%	89,1%	71,4%	90,7%
Nee	2,0%	10,9%	28,6%	9,3%

Grafiek 3	Horend				Slechthorend				Doof			
Frequentie Deelname	Theater	Dans	Circus	Concerten	Theater	Dans	Circus	Concerten	Theater	Dans	Circus	Concerten
Nooit	25,5%	52,9%	9,8%	86,3%	31,3%	76,6%	23,4%	89,1%	35,7%	50,0%	35,7%	78,6%
1 of meerdere keren per jaar	62,7%	35,3%	66,7%	11,8%	60,9%	20,3%	57,8%	7,8%	64,3%	50,0%	64,3%	21,4%
1 of meerdere keren per maand	11,8%	11,8%	23,5%	2,0%	7,8%	3,1%	18,8%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Grafiek 4: Deelname A/R		Horend	Slechthorend	Doof
Theater	Actief	7,9%	6,8%	22,2%
	Receptief	92,1%	93,2%	77,8%
Dans	Actief	41,70%	6,70%	14,30%
	Receptief	58,30%	93,30%	85,70%
Circus	Actief	42,9%	0,0%	0,0%
	Receptief	57,1%	100,0%	100,0%
Concerten	Actief	25,7%	12,8%	14,3%
	Receptief	74,3%	87,2%	85,7%

Grafiek 5: Motivatie Receptief (n=116)	Percent
Ontspanning	83,6%
Persoonlijk	40,5%
Sociaal	67,2%
Uit interesse	84,5%

Grafiek 6: Motivatie receptieve deelname per gehoor(n=116)	Horend	Slechthorend	Doof	Totaal
Ontspanning	96,0%	73,2%	80,0%	83,6%
Persoonlijk	44,0%	35,7%	50,0%	40,5%
Sociaal	76,0%	58,9%	70,0%	67,2%
Uit interesse	86,0%	82,1%	90,0%	84,5%

Grafiek 7: Motivatie Actief (n=30)	Percent
Mezelf ontwikkelen	53,3%
Mezelf uitdrukken	46,7%
Experimenteren	20,0%
Anderen entertainen	40,0%
Iets moois of kwalitatiefs creëren	43,3%
Iets unieks of innovatief creëren	26,7%
Erkenning krijgen van een publiek of anderen	23,3%
Er iets mee verdienen	0,0%
Een professionele carrière uitbouwen in deze discipline	3,3%

Grafiek 8: Motivatie actieve deelname per gehoor (n=30)	Horend	Slechthorend	Doof
Mezelf ontwikkelen	47,1%	60,0%	66,7%
Mezelf uitdrukken	52,9%	50,0%	0,0%
Experimenteren	29,4%	10,0%	0,0%
Anderen entertainen	47,1%	30,0%	33,3%
Iets moois of kwalitatiefs creëren	52,9%	30,0%	33,3%
Iets unieks of innovatief creëren	29,4%	10,0%	66,7%
Erkenning krijgen van een publiek of anderen	23,5%	30,0%	0,0%
Er iets mee verdienen	0,0%	0,0%	0,0%
Een professionele carrière uitbouwen in deze discipline	5,9%	0,0%	0,0%

Grafiek 9: Drempels Receptief (n=124)	Percent
Geografisch	23,4%
Tijdsgebrek	44,4%
Financieel	26,6%
Sociaal	14,5%
Informatie	4,8%
Interesse	19,4%
Inclusie	49,2%

Grafiek 10: Drempels receptief per gehoor(n=124)	Horend	Slechthorend	Doof
Geografisch	28,6%	19,4%	23,1%
Tijdsgebrek	73,5%	27,4%	15,4%
Financieel	28,6%	24,2%	30,8%
Sociaal	14,3%	12,9%	23,1%
Informatie	8,2%	1,6%	7,7%
Interesse	24,5%	16,1%	15,4%
Inclusie	0,0%	77,4%	100,0%

Grafiek 11: Drempels Actief	Percent
Geografisch	13,7%
Tijdsgebrek	37,1%
Financieel	0%
Sociaal	13,7%
Informatie	13,7%
Interesse	29,0%
Inclusie	30,6%

Grafiek 12: Drempels actief per gehoor (n=124)	Horend	Slechthorend	Doof
Geografisch	12,2%	16,1%	7,7%
Tijdsgebrek	71,4%	16,1%	7,7%
Financieel	0,0%	0,0%	0,0%
Sociaal	10,2%	17,7%	7,7%
Informatie	18,4%	9,7%	15,4%
Interesse	30,6%	29,0%	23,1%
Inclusie	0,0%	45,2%	76,9%

ANOVA-test

Descriptives

Klasse Leeftijd

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
horend persoon	51	2,71	1,432	,201	2,30	3,11	1	6
slechthorend persoon	64	4,81	1,413	,177	4,46	5,17	1	7
doof persoon	14	5,21	1,528	,408	4,33	6,10	2	7
Total	129	4,02	1,783	,157	3,71	4,33	1	7

Tests of Homogeneity of Variances

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Klasse Leeftijd	Based on Mean	,545	2	126	,581
	Based on Median	,414	2	126	,662
	Based on Median and with adjusted df	,414	2	116,469	,662
	Based on trimmed mean	,586	2	126	,558

ANOVA

Klasse Leeftijd

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	148,235	2	74,117	36,100	<,001
Within Groups	258,695	126	2,053		
Total	406,930	128			